

The image features a large, stylized graphic of the letter 'K' and the number '44'. The 'K' is white with a thick black outline, and the '44' is red with a thick black outline. They are set against a solid black background.

De kleine

44

De K is weer in de maand. De K van Klei, van Keramiek, van Kunst. Maar ook van Kijken, Koesteren, **C**reatief en Knowhow. Kijk & lees in **de kleine K** wat er met Klei Kan.

de kleine **K**

nummer **44** augustus 2018

de kleine K

is hét onafhankelijke digitale keramiek-magazine.

Elke maand vol inspiratie en knowhow. Met de weerslag van mijn persoonlijke zoektocht naar kwaliteit.

Van de inspiratie die het werk geven kan, van de knowhow die de kunstenaar biedt.

Van het eigen karakter, dat iets laat zien van de laag onder de werkelijkheid, het mysterieuze dat toch altijd een element van goede kunst is.

Inspirerende keramisten dus en lekker praktische technische oplossingen.

Met op het podium geselecteerde tentoonstellingen en andere interessante evenementen. En op de [Facebook](#) pagina het actuele keramieknieuws.

Mels Boom

De artikelen bieden ook veel mogelijkheden om door te klikken naar websites: klik op de gekleurde teksten of op de afbeeldingen. Klikken aan de zijkant van de pagina's is gereserveerd voor doorbladeren in iBooks.

Gebruik het liefst [Acrobat Reader](#) om dit magazine te lezen. In dat programma werken ook de links naar andere pagina's in dit document: bijvoorbeeld als u op een pagina links-onder op [de kleine K](#) klikt, gaat u naar de inhoudsopgave.

*Op de vorige pagina: Malene Hartmann Rasmussen, **Corn Dolly (Crown)**, 2017, 17 x 23 x 23 cm, foto: Sylvain Deleu*

INSPIRATIE

**Malene Hartmann
Rasmussen**
Perfecte magie

Barbara Röling
Gestold geluk

Katie Spragg
Verbeelde landschappen

INSPIRATIE momenten

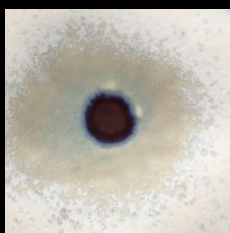
**Lee Jong Min
Ted Wang
Emre Can**

KNOWHOW de expert

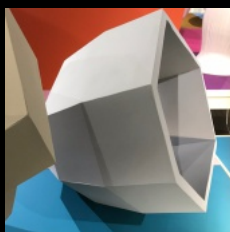
Lucia Fransen
Laat zien hoe zij een object
maakt; met een speciaal
gemaakte film

KNOWHOW wat en hoe

Wat
Strontiumoxide
Hoe
Kleur in de keramiek (2C)

PODIUM & kleipers

**Museum Boijmans
Van Beuningen**
Hella Jongerius - Breathing
Colour

In Memoriam
Colofon

Galerie Terra Delft
Katharine Morling - My Nature

Inspiratie

Malene Hartmann Rasmussen

Perfekte magie

Trollen, robots en gekke beesten. De zwarte kant van het leven, kleurig en met humor gebracht in perfect gemaakte keramiek. Malene Hartmann Rasmussen schept een extra laag vervreemding in haar werk door 2D en 3D in elkaar te laten overvloeien. Ze combineert allerlei technieken om een perfecte magie te scheppen.

Malene Hartmann Rasmussen (Denemarken, 1973) hoort tot de jongere generatie keramisten die sculpturaal werk maken en voor wie het kunstmatige onderscheid tussen ambacht en kunst irrelevant is. En terecht zegt ze: 'Ik ben geen fan van labels.' Dat het werk een dergelijke categorisering overstijgt, laat ze zien met haar

combinaties van 2D en 3D. Voor het eerst deed ze dat in 2012 voor de tentoonstelling *This is How to Live*. Ze maakte met de hand voorwerpen uit keramiek, werkte ze heel nauwkeurig af en stookte ze. Daarna maakte ze er foto's van en combineerde die met Photoshop tot een patroon. Dat werd weer het materiaal voor een behang.

Op de vorige pagina: **Horn of Plenty**, 2017, 23 x 23 x 31 cm

▼ Installatie **Troldekskoven** (In het trollenbos), 2017, keramiek, fotoprint, planken, 250 x 500 x 22 cm

Op de volgende pagina: **Troll #3**, 2017, 45 x 35 x 9 cm

Foto's bij dit artikel, voorzover niet anders aangegeven: Sylvain Deleu

▲ **Spiders**, 2013, keramiek, metaaldraad, katoengaren, 15-17 cm breed

Op de volgende pagina: **My Fucked Up Family (Father)**, 2008, h 60 cm, foto: Malene Hartmann Rasmussen

Op die manier ontstaat een achtergrond voor het sculpturale werk die er als het ware helemaal in overvloeit. Beide elementen worden deel van een geheel en verliezen vanuit de verte hun zelfstandigheid. Dit principe is mooi te zien in *Troldeskoven*, waarbij de blaadjes waar de trollenkop uit opgebouwd is, terugkomen in de achtergrond. Een wand in de galerie is installatie geworden. Pas dichterbij komen de 3D elementen naar voren. Het is Malenes eigen variant op het *trompe l'oeil*.

Gekke beesten

Malene groeide op in Denemarken, op het platteland ten noorden van Kopenhagen. Koeien in de wei en graan op het veld. Boomhutten bouwen in de appelbongerd. Maar ook veel tekenen en poppetjes kleien. 'Ik was weg van de *Moemins*, van die vreemde wezens uit de cartoons van de Finse Tove Jansson. Ik maakte in mijn kamer een compleet huis met zelfgemaakte Moemins.

Gekke beesten, Walt Disney films en sprookjes vond ik geweldig. Mijn grootmoeder gaf me ooit een boek (*Troldeskoven* - In het trollenbos) over trollen van de Zweed *John Bauer*. Het is nog steeds een favoriet.'

Trollen

De boeken van Jansson en Bauer waren destijds een bron van verwondering, betovering en fantasie. Tegelijkertijd gaven ze woorden en beelden aan het noordelijk *unheimische* gevoel, dat van de eindeloze winters en van de bedreigingen die in het donker kunnen schuilen. 'Ik heb inmiddels een hele verzameling boeken over dit soort onderwerpen: heidense mythologie, volksverhalen. Laatst, toen ik aan mijn installatie *Troldeskoven* werkte, vond ik ook nog twee boeken met Deense plattelandsverhalen uit de achttiende en negentiende eeuw. Sprookjes over betoverde bomen, elfen en trollen, die voor de lokale bevolking het onbegrepene verklaarden. Scandinavië

▲ *My Inner Beast #5*, 2017, 36 x 39 x 30 cm

Op de volgende pagina: Installatie *Skifting* (Wisselkind), 2013, 283 x 222 x 122 cm

heeft toch zo zijn eigen donkere kant. Destijds waren de mensen bijgelovig. Een beetje van die magie zouden we nu ook wel kunnen gebruiken, denk ik. Misschien is het dat wel, dat ik met mijn werk probeer te bereiken.'

Het eerste op het boek van Bauer geïnspireerde werk dat Malene maakte, was *Skifting* (Wisselkind, 2013). Oppervlakkig gezien leek het een verhaaltje over een wisselkind, een baby die door een trol vervangen werd door zijn eigen kind. 'Maar voor mij zat er uiteindelijk toch meer in. Ik had net een nieuwe partner, die twee kinderen meebracht. Ik heb zelf geen kinderen en mijn nieuwe rol was die van stiefmoeder. Dan ga je denken dat er toch meer betekenis het werk insluit dan je in eerste instantie bedoelt... Juist het grensgebied tussen werkelijkheid en fantasie fascineert me. Dat niemandsland en zijn bewoners is interessant. Dat is precies waarom ik altijd van *outsider art* gehouden heb. Mensen die een hele nieuwe wereld kunnen scheppen met de stukjes en beetjes van hun eigen leven.'

Perfectie

Intuïtie en vakwerk, daar gaat het om, vindt Malene: 'Alles moet perfect zijn. Op dat gebied ben ik een echte nerd. Het werk moet er uitzien alsof het ter plekke ontstaan is, zonder menselijke invloed. Ik krijg dat voor elkaar omdat ik heel goed geworden ben in het maken van de onderdeeltjes. Maar het is wel afgrijselijk veel werk.' En het ziet er dan ook ongeloofelijk perfect uit.

De meeste stukken worden uit aardewerkklei met de hand opgebouwd, voorzien van gekleurde engobes en glazuren, en op 1080 °C oxide-rend gestookt. 'Ik maak zowel klein werk als grote installaties en daarbij is mijn werkmethode verschillend. Er is vaak een heleboel voorbereiding en onderzoek nodig, vooral bij installaties. Dat is een hele planning. Eerst moet ik naar de plek waar het uiteindelijk komt te staan en daar maak ik een schaalmodel van. Welke stukken moeten er komen en waar zet ik ze neer of hang ik ze op? Hoe krijg ik mijn verhaal het beste voor het voetlicht? Daarna begint het maakwerk en dan verander ik toch nog vaak het een en ander.'

▲ **Nightfall**, 2014, 17 x 45 x 45 cm. Op de volgende pagina: **If I Had a Heart I Could Love You**, mixed media, 2011, 200 x 200 x 130 cm, foto: Ester Segarra

Robotfamilie

Al na haar schooltijd assisteerde Malene een keramist in een werkplaats voor mensen met een verstandelijke beperking. 'Ik vond het een heerlijk materiaal, maar was niet zeker genoeg van mezelf om me aan te melden aan de designopleiding in Kopenhagen. Dus werd het wat anders. Ik was heel erg geïnteresseerd in Arthouse film en werkte tien jaar als filmoperator.' Op een gegeven moment was dat wel genoeg geweest en besloot ze van de keramiek, die de voorbije paar jaar haar hobby geweest was, haar werk te maken. Ze deed een cursus om de eerste beginselen te leren en toen ze hoorde dat er een speciale opleiding was op het eiland Bornholm, schreef ze zich in.

Tijdens haar studie werkte ze een tijdlang in Nederland bij Carolein Smit. 'De invloed van die periode is nog steeds merkbaar. Sinds het begin van de studie had ik steeds meer moeite met het gebruiksaspect.' Ze maakte bij Carolein haar eerste sculpturen en ging daar tijdens haar artist-in-residency in Guldagergaard mee verder: *My Fucked Up Family* ontstond, een serie keramische robots met een eigen verhaal. Toch voelde ze zich na haar studie niet zeker genoeg en schreef ze zich in aan de Royal Academy in Londen, waar ze een paar jaar geleden afstudeerde. Momenteel is Malene artist-in-residence bij het Victoria and Albert Museum in Londen.

Nummer 44 van de kleine K!

Wat begon met een eerste nummer van 11 pagina's is uitgegroeid tot een volwassen magazine, met interviews, stap-voor-stap artikelen en films. Met verhalen over en aankondigingen van actuele tentoonstellingen, markten en andere evenementen.

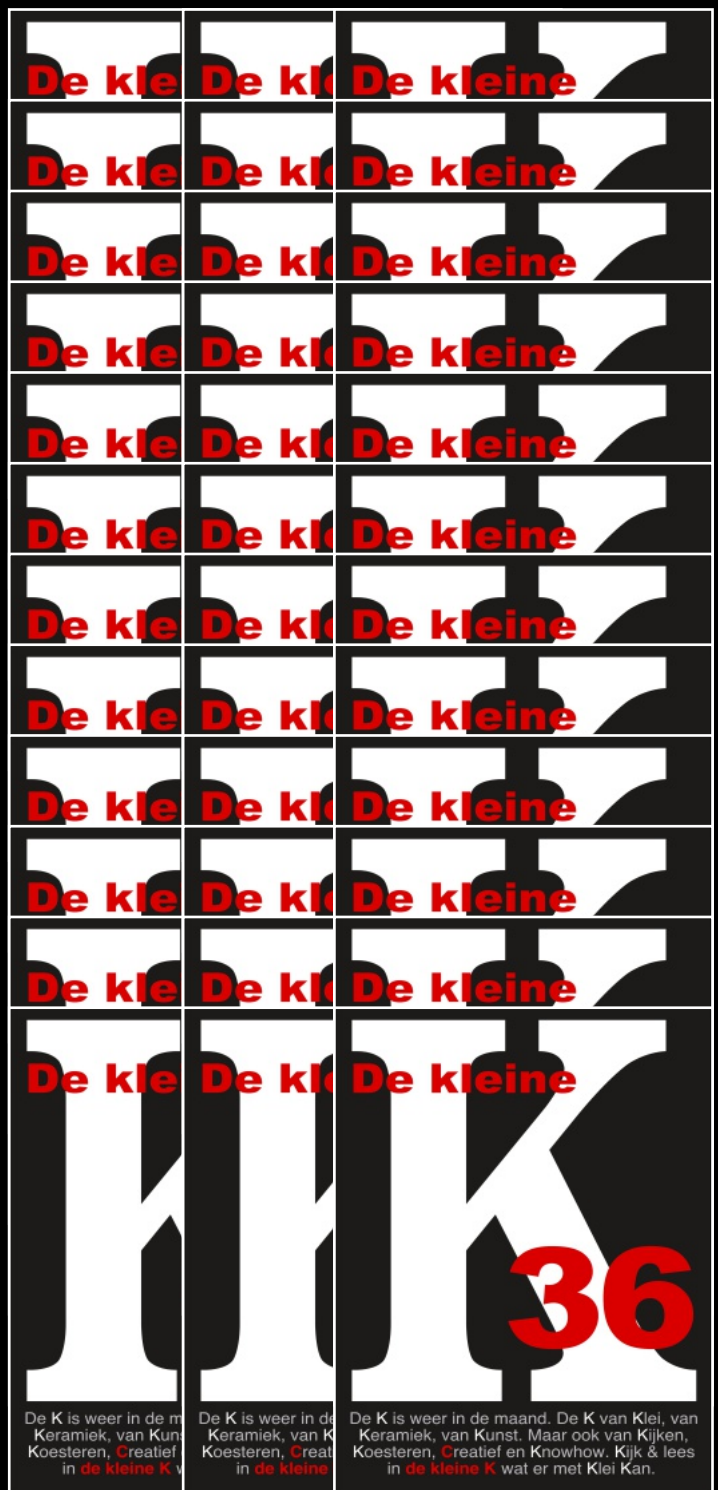
Inmiddels al meer dan 5.400 abonnees krijgen het magazine maandelijks in hun mailbox en duizenden anderen downloaden een nummer. Wij krijgen veel lovende kritieken. Over de mooie vormgeving, de saillante teksten, de actuele verhalen en de interessante knowhow.

Naast het digitale magazine is in juli 2016 het eerste boek gepubliceerd: *het grote K boek*. Met inspiratie en knowhow, voor amateurs en professionals. Ook dit boek blijkt aan een behoefte te voldoen en oogst veel waardering. Eind november 2017 kwam deel twee uit!

Al die lof komt niet alleen de uitgever toe, maar ook de schrijvers, die tot juli 2017 zonder beloning reisden en schreven. Dat hebben we veranderd. Daar is geld voor nodig. Bovendien willen we *de grote K* elk jaar uitgeven. Tot nu toe is deze investering uit eigen zak betaald, maar dat zal niet jaarlijks gaan lukken. We vragen geen abonnementsgeld om het magazine zo toegankelijk mogelijk te houden. En we vermijden subsidies om onafhankelijk te blijven.

Daarom zoeken we vrienden. Ondersteun deze plannen en word **vriend** van *de kleine K*. Of **Vriend**. Of misschien wel **VRIEND**. Als u zich aanmeldt, krijgt u jaarlijks een betaalverzoek per mail (geen incasso!) Klik daarvoor op de link op de volgende pagina.

Als u vorig jaar vriend, Vriend of VRIEND geworden bent, denkt u dan aan het overmaken van uw bijdrage? Voor de zekerheid sturen wij nog een herinnering in de juiste maand.

Maak de keramiekwereld
mooier!

Word vriend van de
kleine K

...of Vriend

...of VRIEND

en steun zo *de kleine K*, om elke maand een
mooi magazine te kunnen uitgeven
en elk jaar de papieren versie:
het grote K boek

vrienden doneren € 20 per jaar,
Vrienden € 50 en VRIENDEN € 100

Ja, ik klik hier om mij aan te melden

Natuurlijk kunt u ook gewoon doneren op
IBAN **NL68INGB0007343733** t.n.v. Stichting k+K
Een betaalverzoek staat voor u klaar (geldig tot
25 augustus): **€ 20** of **€ 50** of **€ 100**

Barbara Röling

Gestold geluk

Barbara Röling legt levenservaringen vast in keramiek. Haar werk is uitbundig, vol kleur en glans, en rijk aan symboliek en verhalen. Vaak lijkt geluk daarin voor het opscheppen te liggen. Wie verder kijkt, stuit al snel op diepere betekenislagen en ontdekt dat het niet alles goud is wat er blinkt.

Op de vorige pagina: **Koptorso II**, 2012, keramiek, veren, 110 x 90 cm ▲ **Multicolour**, 2015, keramiek, 20 x 15 cm
Foto's bij dit artikel: Edwin de Haan

Al zeer jong is [Barbara Röling](#) (Amsterdam, 1970) aan het kleien. 'Omdat mijn ouders een zaak hadden, deden ze me op een kleuterspeelzaal. Daar zat ik altijd in het kleihok. Aan het groeps- en schoolgebeuren wilde ik helemaal niet zo meedoen. Ik wilde kleien!' Wat ze indertijd maakte? Dat weet ze niet meer. Of wacht eens... 'Ik weet alleen nog wat bij mijn moeder staat. Het is een taart. En dat is wel frappant: taarten komen nog steeds terug in m'n werk!'

Gestold geluk

Dit vroege werk mag vrolijk lijken, Barbara's jeugdijaren waren dat bepaald niet. Haar associaties met het verschijnsel taart zijn veelzeggend: 'Een taart staat voor zoetheid, feest, geluk. Maar net als alle feestartikelen, gaan taarten op.

Het is maar tijdelijk.' Keramiek is eeuwig. Door een taart van keramiek te maken, wil ze het geluksmoment bewaren. Deze verbinding met geluk te leggen is in haar werk een streven geworden. 'Ik heb ellende genoeg gezien. Daarom wil ik de schoonheid en de mooiheid.'

Therapeutisch?

Barbara werkt vaak in thema's. Niet zelden is er een belangrijke link met gebeurtenissen uit haar eigen leven. Op de Rietveld Academie stond men daar afwijzend tegenover. Daar leerden ze: 'Je bent kunstenaar. Het is niet therapie.' Barbara: 'Daar ben ik het echt totaal mee oneens. Ik denk juist dat werk sterker wordt als je daarin wel je levenservaringen verwerkt. Dat zie je bij alle grote kunstenaars.'

Blij

Mallen spelen tijdens het maakproces een belangrijke rol. In haar atelier is er een hele wand mee gevuld. Een deel is gekocht, een groot deel heeft ze zelf gemaakt. Ze wijst op een prachtig geglazuurd lotusvormig wandobject. 'Het is gemaakt vanuit een ouderwetse lampenkap. Zo'n glazen ding. Ik denk dan: *Ik zou hem als lamp niet hoeven hebben, maar ik vind de vorm heel boeiend en daar kan ik wat mee.* Ik vind ook: de beperking die je dan hebt, dat je een bepaalde vorm hebt en het daarmee moet doen, dat vind ik gewoon een ontzettend leuke uitdaging. Dan denk ik: *Wat kan ik hiermee?* Ik kan daar helemaal blij van worden.'

Op de vorige pagina: **Guirlande I**, 2004, keramiek, luster, 80 x 20 cm ▼ **Muurbloem**, 2011, keramiek, Ø 30 x 13 cm
Op de volgende pagina: **Vier jaargetijden masker – Lente**, 2011, keramiek, luster, glas, 32 x 32 x 28 cm

Kastjes

De objecten waarvan ze haar mallen maakt, vormen een verzameling op zich. Overal waar ze komt, speurt ze naar bruikbare voorwerpen. Zeer voldaan laat ze een partij knoppen zien die ze opduikelde tijdens een verblijf in Istanboel. 'Mijn vriend zei ooit: 'Je koopt altijd heel veel en dat gaat dan in een kastje. Maar wanneer komt het uit dat kastje?' Nu weet hij: daar ga ik op een gegeven moment iets mee doen. Dat komt altijd wel weer terug op mijn pad.' Ze begint te lachen. 'Laatst kreeg ik weer een opmerking over de eendenpoten die ik in de vriezer bewaar. Ze liggen er al jaren. Ik denk: *Ik ga niet alweer een mal maken als ik nog niet weet waarvoor ik die wil gebruiken!* Maar er komt een moment dat ik ze ga gebruiken.' Als om zichzelf te verdedigen voegt ze hieraan toe: 'Ze zitten keurig in een plastic zakje, hoor!'

Verhaaltjes

Behalve de schoonheid van de natuur zijn symbolenboeken voor Barbara een belangrijke inspiratiebron. De hieruit opgedane ideeën combineert ze vaak tot verhaaltjes. In het tafelstuk waarmee ze bezig is, neemt een uil de centrale plaats in. Op zijn kop torst de vogel een torenhoge schaal vol wonderlijke objecten. 'Die uil staat voor het hoofd, het hogere denkniveau.' Aan zijn voet zitten muisjes op kleine schedels. 'De muis is een zielendier, een overgangsdier tusschen leven en dood. Het is er, en ineens is het weer weg. Waar is het naartoe?' Na een korte stilte voegt ze hieraan toe: 'De muis is ook een prooi van de uil.'

▼ *Edens garden*, 2013, keramiek, luster, glas, 20 x 15 cm. Op de volgende pagina: *Rose pistols*, 2011, keramiek, luster, 56 x 53 cm

Dualiteit

Door haar uitbundige gebruik van kleuren en goud kan de indruk ontstaan dat haar werk louter draait om pracht en praal. Wie verder kijkt, stuit echter op diepere betekenislagen. Barbara denkt voortdurend in tegenpolen. 'Het goed en het kwaad. *Beauty and the Beast*. Die gelaagdheid. Dat is waar het in het leven om draait.' Bovendien: 'Die dualiteit vind ik gewoon spannend.' Neem de gouden sleutel, een element dat in haar werk geregeld terugkomt. 'Een sleutel staat voor het ontrafelen van het Geheim. Maar een keramieken sleutel breekt. Dus je komt nooit bij het Geheim.' Zo schuilt er onder de glans steeds een diepere betekenis. 'Iets wat niet zo vrolijk is, maar wel vrolijk aandoet.'

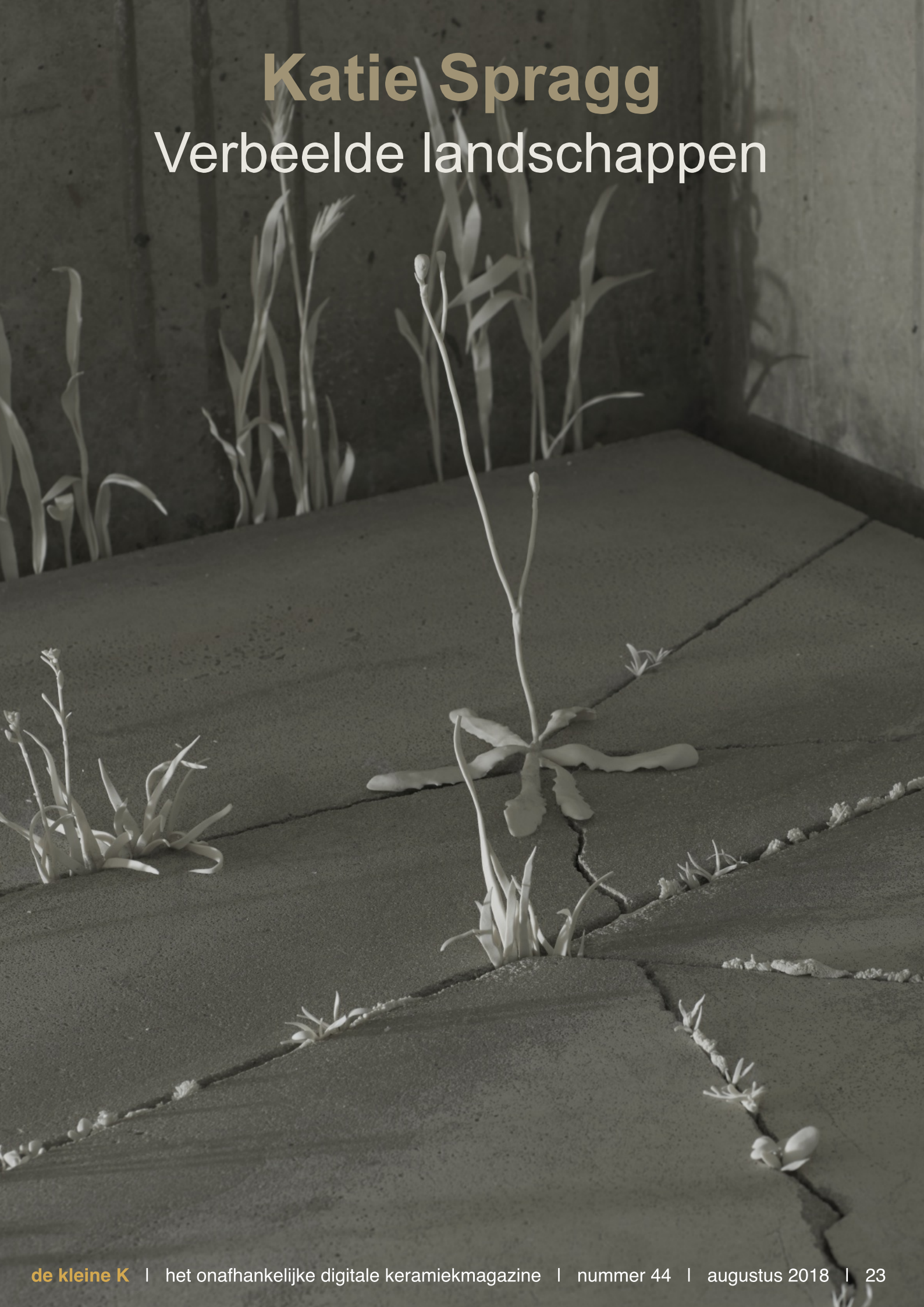
Sander Hendriks

Katie Spragg

Verbeelde landschappen

Katie Spragg wil met haar werk mensen nieuwsgierig maken. Naar de echte natuur, buiten. Daarvoor maakt ze haar kleine porseleinen plantjes. Soms alleenstaand, maar ook opgenomen in installaties. Plantjes die tussen de tegels groeien, of op rotsen. Of als stilleven opgesteld zijn onder een stolp of in een vitrine. Ze ontwerpt speciale kijkdozen met daarin minilandschapjes, alleen intiem door een gaatje te bekijken. Haar korte filmpjes brengen de porseleinen planten tot leven.

Ze wil aandacht voor de bron van vreugde die de natuur kan zijn. Een glimlach op je gezicht toveren bij het bekijken van haar [grasfilmpje](#). [Katie Spragg](#) (Verenigd Koninkrijk, 1987) brengt de kijker in contact met de natuur. Ze geeft hem ruimte om te dagdromen en zich met een kijkdoos of film even los te maken van het normale leven. Zo maakt ze de tegenstelling tussen fantasie en werkelijkheid voelbaar.

Thema

De verhouding tussen mens en natuur is de laatste paar jaar Katies belangrijkste thema. 'Voor al bij planten wordt duidelijk hoeveel invloed we hebben. We planten en cultiveren, maar vaak groeit de natuur ons boven het hoofd. We hebben er ook niet altijd oog voor. Sinds ik planten boetseer, zie ik ze ook echt staan buiten, ben geïnteresseerd en ken ze soms bij naam. Ik wandel veel en geniet dan van de natuur, in

*Op de vorige pagina: **Wildness** (detail), 2016 ▼ **Winter Meadow**, 2016*

*Op de volgende pagina: **Welsh Poppy Hamstone**, 2017, porselein, steen, 20 x 11 x 26 cm. Foto: Katie Spragg*

Foto's bij dit artikel, voorzover niet anders vermeld: Sylvain Deleu

Schotland of het Lake District. Maar ook in Londen is er best veel te zien: het onkruid tussen de trottoirtegels is soms fraai en de meeste mensen merken het niet eens op.' Goed kijken kan echte ontdekkingen opleveren (zelfs voor [chef-koks](#)). Op die manier wordt een omgeving belangrijk: het is vaak de basisinspiratie voor een nieuwe kijk of nieuw werk, op de plek zelf of later in het atelier.

Verhalen

Katie kwam voor het eerst in contact met klei toen ze in 2006 na de middelbare school naar het Camberwell College of Art ging. Klei was toegankelijk als materiaal en ze kon er prima mee uit de voeten. Later, aan de universiteit van Brighton, werd lesgegeven in vier materialen: kunststof, keramiek, metaal en hout. De laatste twee vond ze veel te hard en onbuigzaam. 'Kunststof en klei kun je meteen vervormen en klei lag me het best. Daar ging ik mee verder. Ook al omdat ik er zonder al te veel investering mee kon beginnen: ik had alleen klei en een oven nodig.'

Katie begon haar eigen studio en maakte serviesgoed en sieraden. 'Commercieel werk dat ik aan (ook bekende Londense) winkels en op markten verkocht. De decoraties op het serviesgoed waren verhalend, met bijvoorbeeld dieren die allerlei gekke dingen deden. Ik heb eigenlijk altijd al, sinds mijn kindertijd, op allerlei manieren verhalen verteld. Dat element komt nu een beetje terug in de stop-frame animatiefilms die ik maak en ik hoop dat ik daar verder in kan komen.'

Groeien

Het productiewerk was veel van hetzelfde en Katie had het gevoel dat het niet ging. Wel veel werk maar weinig resultaat. Ze zag hoe vrienden die aan het Royal College of Art waren gaan studeren, gegroeid waren en besepte dat ze dat ook wilde. Dat is ook gelukt. Ze studeerde er van 2014 tot 2016 en maakt nu volkomen ander werk, sculpturaal, dat ze in opdracht maakt of in galleries verkoopt. 'Vooral werken in opdracht vind ik fijn. Samen met het lesgeven kan ik ervan rondkomen.'

▼ *Fronds*, 2018. Op de volgende pagina: (▲) *Daydream* (totale beeld door het kijkgat), 2016 (▼) *Installatie met Daydream, While Away* en kijkdoo's *Animations*, 2016

▲ *Long Pond Vista*, 2017, foto: Katie Spragg. Op de volgende pagina: *Quartz Tree Turf*, 2017

Klei-installaties

Katie zoekt eerst uit wat ze wil gaan doen, meestal uitgaand van een thema. Ze leest erover, maakt aantekeningen en foto's, gaat naar tentoonstellingen en musea of kijkt (steeds vaker) op [Instagram](#). Een thema helpt om te focussen.

'Als ik uitgezocht heb wat het worden moet, ga ik in mijn atelier schetsen en kijk wat ik daarvan kan maken, op tijd voor de deadline. Want die is er meestal wel. Tegenwoordig gebruik ik allerlei andere materialen, zoals hout voor kastjes en kijkdozen. Maar ook glas, steen of beton, afhankelijk van wat ik met een object of installatie wil zeggen. Met dat soort materialen helpt mijn partner. Hij is meubelontwerper en heeft dus

verstand van hout, maar is ook handig met andere materialen. We overleggen van tevoren, als ik aan het schetsen ben. Ik kan mijn fantasie de vrije loop laten, want hij lost de technische problemen altijd wel weer op.

Zodra ik dan precies weet wat ik ga doen, maak ik met behulp van karton en stukjes oud werk meestal een model. Dat helpt bij de uitwerking. Als ik planten in het werk ga gebruiken, maak ik een precieze zwart-wit tekening van de compositie. Al die voorbereidingen helpen bij het boetseren. De onderdelen van de planten maak ik met de hand uit porseleinklei, stook ze op ongeveer 1250 °C en monteer de onderdeeltjes later aan elkaar.'

Lee Jong Min

Ted Wang

Emre Can

Bijna 6000 abonnees bereiken? **Adverteer** in de kleine **K**

DIT IS EEN REGELADVERTENTIE. Dus zonder plaatjes. En dus goedkoper: maar € 1,50 / regel. Naar wens uitgevoerd: met **kleur**, **cursief** of **vet**. **EEN GROTE KOP KOST NIETS EXTRA!** Er gaan dan wel minder tekens op een regel... Dit jaar de eerste plaatsing gratis! Deze advertentie kost € 10,50. [Klik](#) om contact op te nemen.

Advertentiemateriaal voor het volgende nummer graag aanleveren voor 15 augustus

Te koop

keramiekatelier + 2 geschakelde huizen.
Zie funda.nl: Mussel, Zaadstukken 2

Kleispul

klei, gereedschappen,
grondstoffen, glazuren
Musselweg 119, Mussel
www.kleispul.nl

LA CÉRAMIQUE

KERAMIEKCURSUSSEN IN FRANKRIJK

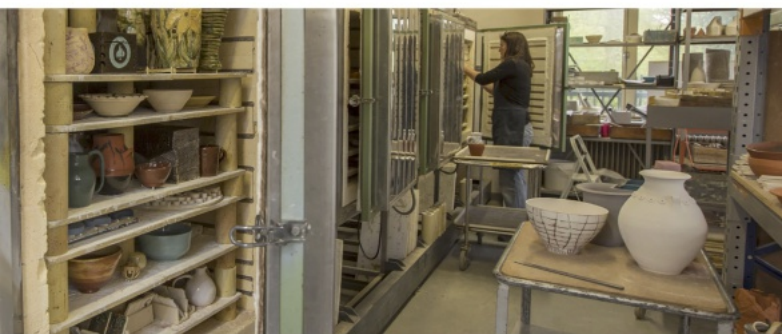
Leren en genieten in Cordes sur Ciel of La Borne
Werken onder leiding van professionele keramisten

In 2018 onder andere:

Monika Debus - Zoutglazuur bij lage temperatuur
Pep Gomez - Decoraties op steengoed
Fernand Everaert - Terra sigillata
Fritz Rossmann - Porselein
Richard Dewar - Zoutglazuur
Shozo Michikawa - Klei op z'n Japans

Klik hier
voor deze en veel meer cursussen
of kijk op www.laceramique.com | +33 (0)563537297

**Nederlandse
Keramiekopleiding**

KRIJG EEN KICK VAN KERAMIEK!

Wij zijn hét opleidingsinstituut voor professionele cursussen en masterclasses! Voor zowel de beginnende als de gevorderde keramist...

Het complete cursusaanbod en het inschrijvingsformulier staan op onze website!

Nederlandse Keramiekopleiding

Winterdijk 4a, Gouda
0182 - 515 274
www.keramiekopleiding.nl

Méér dan draaischijven!

Silex Totaal Service b.v.

De Meerheuvel 5,
5221 EA 's-Hertogenbosch
Tel. 073 - 631 25 28
info@silex.nl

Meidoornpassage 9
8091 KS Wezep
Tel. 073 - 631 54 05
www.silex.nl

Kreatief in Keramiek

Meer dan klei

Nieuw: onze catalogi Biscuit en mallen, Ovens en Penselen

Biscuit en mallen

Informatie en prijzen
2018

Ovens

Informatie en prijzen
2018

Penselen

Informatie en prijzen
2018

Nieuwe foto's en betere, overzichtelijkere lay-out per categorie

Er komen er nog meer. Download van onze website of haal een geprinte versie af in de winkel

Oudeweg 153 – 2031 CC Haarlem
023 - 5424416 – info@keramikos.nl – www.keramikos.nl
Dinsdag t/m vrijdag 08.30 - 17.00
Zaterdag 09.00 - 16.00

SBB Gouda /

De Nederlandse Keramiekopleiding

heeft een vacature voor een enthousiaste

Medewerker

Marketing en Communicatie

Wij zoeken iemand voor de organisatie en uitvoering, ook online, van de marketing en communicatie van de Nederlandse Keramiekopleiding.

Wij bieden: een nieuwe functie, die je zelf mede vorm en inhoud kunt geven en een aanstelling van 8 uur per week, vooralsnog voor één jaar.

Meer informatie over deze vacature en onze organisatie staat op onze [website](#). Heb je gerichte vragen, dan kun je contact opnemen met Wijnand Scholtens, 0182 51 52 74 / 06 4765 7973. Graag ontvangen wij je reactie per [e-mail](#) vóór 25 augustus.

Mis geen nieuwe films
van de *kleine K!*

Abonneer je op het
[Youtube-kanaal](#)

Zoutstook Special

Er zijn veel manieren om keramiek te decoreren. De meeste keramisten zullen al dan niet kant en klaar gekochte glazuren gebruiken. Zoutstook is echter een techniek die moeilijker toe te passen is, omdat je dan over een zoutoven moet beschikken. In de Kleine K nr. 16 werd al even aandacht besteed aan zoutstook zoals Paulien Ploeger die toepast.

Phoenixcultuur in Veghel organiseert bijna maandelijks de mogelijkheid tot het stoken van de zoutoven. Daarnaast zijn er regelmatig lezingen of een filmfestival over dit onderwerp. Sinds 2017 wordt de grote collectie zoutverglasde keramiek van Jan van Houdt († 2011) permanent tentoongesteld. Reden om een **Zoutstook Special** te organiseren.

De deelnemers aan de **Zoutstook Special** kunnen kennismaken met de mogelijkheden van zoutstook: het spel van zout en klei die op hoge temperatuur samensmelten en een levendige warme gekleurde glazuurlaag achterlaten.

Zij worden ook rondgeleid langs de collectie Van Houdt en de tijdelijke tentoonstelling van werk van de leden van de **Werkgroep Zoutstook** van

Phoenix. Zo krijgen zij een uniek beeld van de hedendaagse ontwikkeling van zoutverglasde keramiek in Nederland en Europa.

Na een algehele toelichting gaan de deelnemers op vrijdag 5 oktober hun eigen werk decoreren. Er zijn speciale slibs voorhanden, omdat niet elke slab zout opneemt. De oven wordt zaterdag gestookt.

Op die dag is er ook een filmfestival met een viertal films, een lezing en een demo door de Engelse keramiste **Ruthanne Tudball**. Op zondag is er een werkbijeenkomst voor de deelnemers aan de zoutstook. Bovendien geeft Ruthanne Tudball een masterclass draaien. Zij heeft een speciale techniek, waarbij zij haar pas gedraaide werk decoreert in de nog natte klei. Hierdoor zijn haar vormen speels en beweeglijk. Zij stookt haar werk in een zoutoven, waardoor de reliëfs in haar werk een extra accent krijgen.

De eerste masterclass, die op zondag 7 oktober gepland staat, is al vol, maar Ruthanne heeft toegezegd bereid te zijn op vrijdag 5 oktober een extra masterclass te geven.

Wie de zoutstook special in Veghel wil bijwonen, moet snel zijn. Via de [website](#) kunt u zich nog tot 20 augustus aanmelden.

www.phoenixcultuur.nl/zoutspecial

Knowhow

De expert: Lucia Fransen

Ontwerpen en bouwen staan centraal in het werk van Lucia Fransen. Praktisch en precies vertaalt ze haar inspiratie door de gebouwde omgeving – kantoorgebouwen, romaanse kerken met hun steunberen, flatgebouwen met hun structuur van ramen en brievenbussen – in karakteristieke vormen. Stevig bepalen die de ruimte om zich heen.

Lucia Fransen (Eindhoven, 1954) maakt werk dat met bouwen te maken heeft. Stukken met een architectonisch karakter. Ritme, herhaling en vlakverdeling zijn daarbij de basisbegrippen. 'Ik maak geen miniatuur van de werkelijkheid, maar gebruik herkenbare elementen die ik naar eigen inzicht vervorm, herhaal, vergroot en samenbreng.' Steden en de gebouwde omgeving inspireren daarbij tot het maken van series fantasiegebouwen die elk door hun kleurige texturen een heel eigen persoonlijkheid krijgen. Naast haar bouwwerken maakt Lucia sinds een jaar of vijf

landschapsimpressies: reliëfs die het gevoel weergeven dat de natuur oproept. 'Dat is heel toevallig begonnen: ik maakte wat vierkante plaatjes met textuur en kleur om wat uit te proberen. Dat is steeds meer gegroeid, langwerpig en vierkant, en het werden al snel landschapsimpressies. Ik neem van vakanties en van het wandelen indrukken mee, maak bij thuiskomst wat schetsjes en werk daarmee verder. Het plezier van het bouwen is het bedenken en het construeren. Ik moet rekenen, passen en meten. Opletten dat alles tot in de puntjes klopt. Bij de

▼ **Verbinding**, 20 x 20 x 11 cm. Op de volgende pagina: **Kerkje Nes, Friesland**, 22 x 14 x 24 cm

landschappen kan ik in het moment reageren en ik voel me daar ook volkomen vrij in. Het is een intuïtief proces, mijn hoofd doet niet mee, wat wel bij het bouwen nodig is. De afwisseling houdt me scherp. Het een heeft het ander nodig. Nu ik bezig ben beide samen te voegen, ga ik een nieuwe fase in.'

De impressies hebben dezelfde herkenbare stijl, maar geven een vrijere indruk. Hun sfeer is helemaal afhankelijk van de lijnvoering, de mate van wegkrabben en het inkrassen van de klei.

Hoeden en petten

Lucia is altijd al aan het ontwerpen en bouwen geweest. Als kind al: 'Ik was altijd aan het prutsen, zoals ze dat thuis noemden. Van alles en nog wat: kartonnen bouwplaten, weven, emaille- ren, figuurzagen en – niet te vergeten – naaien van poppenkleden. Mijn vader was technisch ontwerper en leerde me hoe ik handig met gereedschap om kon gaan. En mijn grootvader had een hoeden- en pettenfabriek en daar heb ik misschien ook wel iets van meegekregen.'

Na de basisschool volgde Lucia een praktische leerweg door het beroepsonderwijs. 'Op de

etaleursvakopleiding (NIMETO) leerde ik alles rond decorbouw, maquettes maken, etaleren, presentatie, timmeren, tekenen, ontwerpen, kunstgeschiedenis en handelsvakken. Later haalde ik op de Academie voor Beeldende Vorming in Amersfoort de onderwijsaktes in tekenen en handvaardigheid.'

Schuine lijnen

Tijdens haar studie werkte Lucia als etaleur en dat is ook in het werk terug te zien. In 1987 kwam de al tijdens de studie opgedane keramiekervaring van pas, toen ze heel toevallig in de krant had gelezen over een open keramiek-atelier in Amersfoort en daar elke zaterdag aan het werk ging. 'Toen besloot ik om keramist te worden. Al in het begin was ik geboeid door het bouwen, van meet af aan met die typerende schuine lijn in de contouren van mijn werk. Daar houd ik van, het werk staat zo mooi stabiel en het geeft meer ruimtewerking. Ik koos dus toen al voor het maken van autonome keramiek en niet voor draaien of het maken van gebruiks- goed.' Na vijftien jaar als keramist werkzaam te zijn geweest, werd Lucia docent aan de SBB,

▼ *Torenhuis*, 22 x 22 x 38 cm. Op de volgende pagina: *Huiselijk geweld*, 28 x 15 x 24 cm

tegenwoordig Nederlandse Keramiekopleiding, waar ze les gaf in handvormen en glazuren. Vorig jaar nam ze afscheid, maar geeft nog wel speciale cursussen.

Porselein

Vorig jaar is Lucia ook met porselein begonnen. Het was het Mondriaanjaar. Het kunstenaarsgenootschap De Ploegh in Amersfoort, waar ze lid van is, organiseerde een tentoonstelling rond dat thema. 'Aanvankelijk wilde ik de Mondriaan-

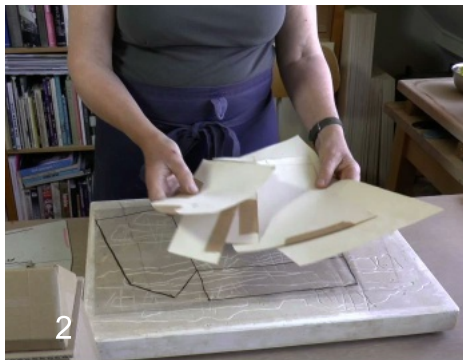
kleuren gebruiken, maar uiteindelijk vond ik – door de schaduwwerking – wit het mooiste. Ik heb er wandobjecten voor gemaakt: constructies bestaande uit twee achter elkaar geplaatste platen met een eigen structuur. Ze worden iets van de muur af gehangen. Dit is iets wat ik nog verder wil ontwikkelen.' Ze laat zich bij dit werk duidelijk inspireren door het werk van Jan Schoonhoven.

Op de volgende bladzijden laat Lucia zien hoe ze een werk maakt. Daarbij combineert ze voor het eerst een landschapsimpressie van haar wandplaten met een bouwwerk. Het is een container met een deksel, waarin kleine persoonlijke herinneringen bewaard kunnen worden, maar het kan ook als urn worden gebruikt: *Remember*.

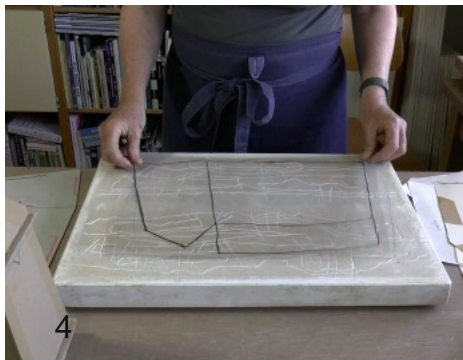
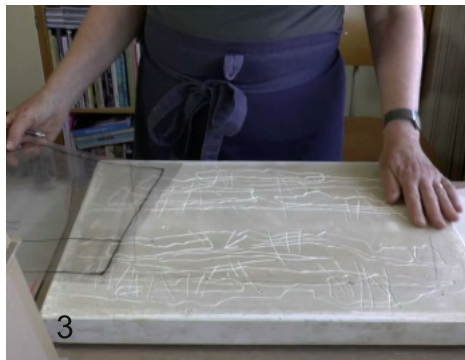
Klik [hier](#) voor de speciaal voor de kleine **K** gemaakte film over het maken van een werk door Lucia Fransen

▼ Landschapsimpressie *Aan de Linge*, 42 x 14 x 1 cm

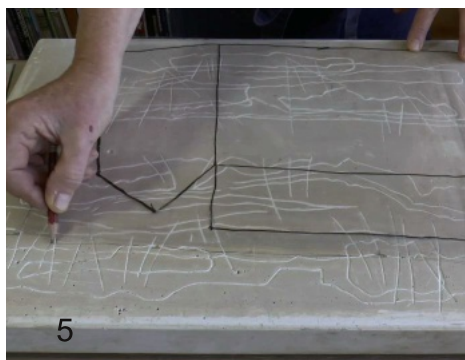

1-2. Ik begin altijd met het maken van wat schetsjes als ik een nieuw object wil maken. Daarna maak ik een ruimtelijk model van karton. En vervolgens knip ik patroondelen.

3-4. Eerst maak ik de wanden en het dak. Op een gipsplaat waar al het reliëf van een landschap in zit, leg ik een transparant patroondeel neer om te bepalen welk deel van de gipsplaat ik ga gebruiken.

5. Ik teken met potlood de omtrek af op de gipsplaat.

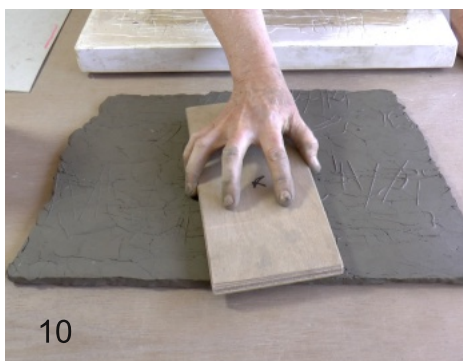

6. Ik gebruik zwartbakkende klei: K127. Om geen lucht in te sluiten, druk ik stukjes klei dakpansgewijs op de gipsplaat. Dat geeft ook een mooi patroon in het uiteindelijke werk.

7. Als ik een aantal rijen af heb, duw ik met een vlakke hand de plaat wat glad. Zonodig stuw ik met mijn vingers de klei naar die plekken die wat dunner zijn. Het is belangrijk dat de kleiplaat egaal dik wordt en er geen lucht is ingesloten. Met mijn vlakke hand strijk ik de klei glad. Dat doe ik meerdere keren en in verschillende richtingen. Dan ga ik verder met de rijtjes dakpannen. Ook aan de randen moet de kleiplaat voldoende dik zijn. Ik rol niet na met een roller; de dikte bepaal ik op gevoel.

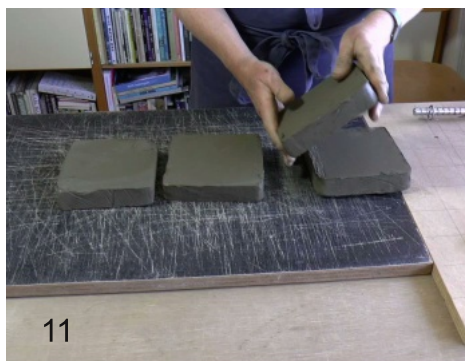

8. Als de kleiplaat klaar is, kan ik hem meteen van de gipsplaat afhalen en op een houten ondergrond leggen om verder te drogen tot leerhard. Ik til de plaat op aan de bovenzijde waar hij al wat aangedroogd is en pak hem voorzichtig op zonder te vervormen.

9. Nu kun je goed het reliëf zien, dat in negatief op de gipsplaat aanwezig was en nu als positief tevoorschijn komt in de kleiplaat.

10. Ik klop het reliëf nog wat aan met een platte lat. Op dezelfde manier maak ik de andere wanden voor dit werkstuk.

11. Voor het plafond en de vloer heb ik gladde platen zonder reliëf nodig. Dat kan gewoon met de kleiwals. Ik snijd eerst vier 'boterhammen' uit het pak klei. In het pak is de klei machinaal geperst, waardoor alle kleiplaatjes allemaal in één richting liggen. Die kleiplaatjes moeten zich nog kunnen voegen, zodat het werk niet krom trekt tijdens het drogen en stoken. Daarom snijd ik ook niet plakken af in de lengterichting van het pak.

12-14. Aan elke boterham druk ik met mijn duim schuine kanten, leg dan de boterhammen met de schuine kant op elkaar en druk de kanten stevig tegen elkaar aan.

15. Dan ga ik naar de kleiwals. Ik leg een flanellen lap op de wals; dat schuift niet makkelijk. Ik haal er eerst twee onderplaten uit, om dik te kunnen beginnen.

16. Op het flanel leg ik de voorbereide kleiplaat en daarop nog een lap flanel. Het doek van de wals leg ik er niet op, om goed zicht te houden op wat er gebeurt.

17-18. Terwijl ik draai aan het wiel van de wals, houd ik met één hand de flanellen doek vast om hem zo goed te kunnen geleiden.

19-20. Als ik klaar ben met het walsen, gaat er een onderplaat bij. Ik leg de kleiplaat tussen de flanellen lappen terug op de kleiwals, een kwartslag gedraaid en ondersteboven, waarbij ik ervoor zorg dat er geen vouwen komen in de flanellen lappen. Na nog een keer te hebben gewalst, check ik of er luchtballen in de kleiplaat zitten en leg deze dan op een onbewerkte houten plaat. Dan pas haal ik het flanel eraf, zodat ik de kleiplaat niet met mijn vingers hoeft aan te raken.

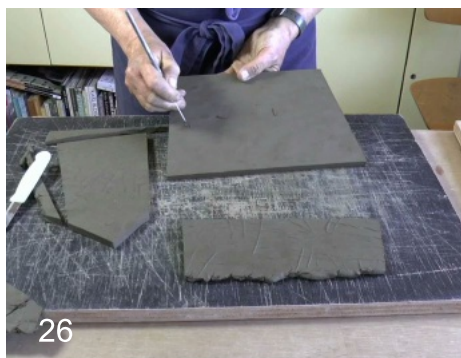

Als de onderdelen voor de wanden leerhard zijn, ga ik ze aan elkaar zetten. Er moet nog wel een klein beetje beweging in zijn om goed te kunnen bouwen. Eerst twee wanden in een L-vorm, hetzelfde met de andere twee wanden. Dan gaat het dak erop en breng ik ter versteviging rolletjes klei aan op de binnennaden.

21. Eerst leg ik op elke kleiplaat het transparante patroondeel om precies te kunnen bepalen welk deel het mooiste is. Ik wil de denkbeeldige horizon horizontaal houden.

22-23. Ik zet met een mesje een tekening en vervang dan het transparant door het kartonnen patroondeel.

24. Ik snijd met het mes zo haaks mogelijk erlangs, elke snede het liefst in één beweging. Ik draai de plank elke keer, zodat ik telkens in de goede richting kan snijden.

25. Zo snijd ik alle delen van de eerste L eruit.

26. Aan de achterkant zet ik een tekening, zodat ik weet welke delen bij elkaar horen en op welke manier.

27. Als alle delen zijn uitgesneden, breng ik daar waar gewenst een verstekrand aan. Dat doe ik met een speciale kleisnijder die verschillende hoeken heeft. Die trek ik langs de kant van elke plaat.

28-29. Ik houd mijn duim op de hoeken, zodat die er niet per ongeluk afbreken. Ik moet me goed concentreren om te voorkomen dat ik de schuine kanten er verkeerd afsnijdt. Daarom zet ik deze al met een stippellijn op de patroondelen.

30. Als alle randen op 45° staan, kan ik het monteren gaan voorbereiden.

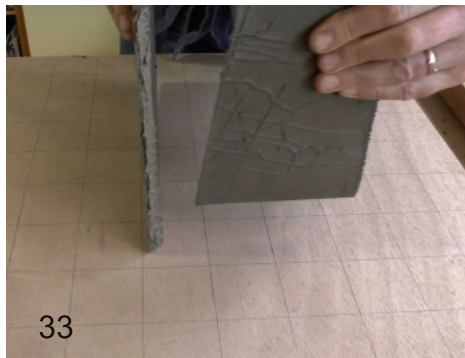
31

32

31-32. Ik kras de kanten kruislings in met een vork. Dan slib ik ze in met een kwast. Ik vind het altijd belangrijk dat het slib wat stevig is. Dat krimpt later minder dan dun slib.

Zowel met krassen (niet te diep) als met slibben (zorgvuldig aanbrengen) zorg ik ervoor dat ik geen lucht insluit. Ik blijf een klein beetje van de rand af met het slib.

33

34

33. Ik voeg vervolgens twee wanden samen. Dat doe ik op een plaat met raster, zodat ik alles goed onder een hoek van 90° kan zetten.

34. Als er slib tussenuit piept, probeer ik daar van af te blijven om het werk zo zuiver mogelijk te houden.

35

36

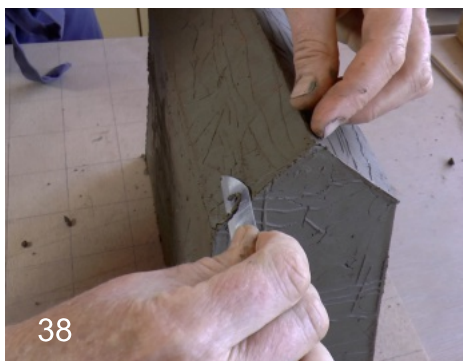
35. Als beide L-vormen klaar zijn, slib ik de overgebleven verticale randen in, zet de delen tegen elkaar aan en druk de naden voorzichtig aan zonder de vorm of het reliëf aan te tasten.

36. Tot slot herhaal ik alle handelingen voor het dak.

Inmiddels zijn de platen wat droog geworden; dat hoor ik aan het krassen met de vork. Daarom spuit ik het werk wat vochtig. Ik meet alles op voordat ik beide delen van het dak monteer, zodat ik zeker weet dat alles zal passen.

37

38

37. Als de vorm klaar is, laat ik het slib wat aandrogen. Tussen duim en wijsvinger trek ik de naad schoon. Is het slib nog te nat, dan wordt het een smeerboel, is het te droog geworden, dan brokkelt hij af.

38-39. Ik snijd de naad iets bij, zonder het reliëf teveel aan te tasten. Daarna klop ik de vorm met een plankje om de naden nog wat beter vast te zetten en om nog wat meer spanning in het geheel te brengen.

39

40

40. Ik leg het werk op zijn zij om de binnenkant af te kunnen werken.

41

42

41. Ik zet de vorm op de korte kant; als ik hem op de lange zij zou leggen, is er kans dat hij doorzakt. Aan de binnenkant van de naden ontstaat altijd een rupsje. Dat werk ik eerst weg met een rond boetseerhoutje, voordat ik er een rolletje inzet.

42. Ik maak de naad vochtig. Dat is beter voor de hechting. Dan zet ik er een dun kleirolletje in. Ik druk het rolletje aan met mijn vinger.

43

44

43-44. Als alle naden zijn afgewerkt, is het tijd voor de bodem. Die komt niet aan de onderkant, maar iets hoger. Met behulp van een latje voor de juiste hoogte, trek ik met een naald een lijn rondom de vorm. Met hetzelfde latje als geleider, snijd ik vervolgens met een mesje de wand door op de hoogte van de lijn.

45

46

45. De bodem- en plafondplaat snijd ik niet door, maar ik breek ze: ik leg het patroondeel voor de bodem op een gladde, leerharde kleiplaat en trek met een naald een lijn, een derde van de dikte diep.

46-47. Ik leg de kleiplaat met de inkerflijn op de rand van de tafel, leg een plankje op de kleiplaat tot aan de lijn en breek dan de overtollige klei af.

47

48

48. Op deze manier krijg ik een interessantere rand dan wanneer ik de plaat gewoon af zou snijden.

49. Ik teken af waar ik moet gaan inkrassen, kras de te hechten delen weer kruislings in, slib ze en monteer de bodem op de onderrand. Weer even aandrukken en aankloppen met een plankje. Ook het bovendeeel zet ik – op het oog – op de plaat, teken af, kras in en werk zo verder.

49

50

50. Na het monteren laat ik de hele vorm zachtjes op het tafelloppervlak vallen om de hechting te bevorderen.

51-52. Dan is het plafond aan de beurt. Ik teken – met behulp van een liniaal – een lijn op de vorm, op een hoogte van 17,5 cm. Dat vind ik in dit geval de meest interessante afstand tot aan de dakrand. Deze afstand is iets kleiner dan die van de bodem naar de onderkant van het werk. Voor het afsnijden kan ik nu geen latje gebruiken om de snijlijn recht te houden. Ik houd het mesje zo recht mogelijk bij het snijden.

53. Als ik het dak eraf haal, zet ik weer merktekentjes. Vervolgens prepareer ik de benodigde plaat op dezelfde wijze als de bodemplaat. Ik monteer eerst het dak op het plafond, dan zet ik het geheel op de vorm.

54. Ik werk met een houtje het slib wat weg als het voldoende is aangedroogd. Zo krijg ik een mooie afscheiding en zie ik gelijk of de naad goed dicht is. Dat doe ik ook aan de onderzijde van elke naad!

55-58. Nu de vorm in grote lijnen klaar is, is het tijd voor de afwerking. Met een liniaal en een latje teken ik de pootjes af en leg de vorm op zijn kant op een plankje. Eerst breng ik op de binnenhoeken een gaatje aan om te voorkomen dat bij het snijden of zelfs nog later een eventuele scheur doorschiet. Dan snijd ik vanuit het midden naar het hoekgaatje. Daarvoor gebruik ik geen aardappelmessje maar een papiermessje, omdat ik hier fijner moet werken. Ik ga na het snijden ook nog even met de naald langs de hoek, ook om de hoeken af te ronden en te beschermen.

59-60. Het is de bedoeling dat de vorm een doos met een deksel wordt. Daarvoor snijd ik iets onder de plafondplaat de wanden door, niet in een rechte lijn, er zitten 'slotjes' in. Na het aftekenen met liniaal en latje en het aanbrengen van gaatjes in de hoeken, snijd ik de wand bijna geheel door. Het slot aan de voor- en achterkant laat ik voorlopig vastzitten, dan kan ik de vorm nog makkelijk draaien tijdens het decoreren.

61

62

61-62. Ik ga de eerste engobelaag erop zetten. Met een zacht kwastje dat veel slib kan bevatten. Die onderlaag is wit, dan blijven de andere kleuren mooi helder. Ik doe dat met wat flair, zodat de ondergrond niet oplost en het wit troebel wordt. Snel maar zorgvuldig. De belijning van het landschap wordt nu ook meer zichtbaar.

63

64

Voor de kleuren gebruik ik kleurpigmenten en gele en rode klei. Het voordeel daarvan is dat ik meteen de kleur zie, die bijna niet verandert door het stoken. Ik bewaar de aangemaakte kleuren in afgesloten jam-potten.

65

66

63. Ik gebruik schuimplastic rollers voor het aanbrengen. Die heb ik wat structuur gegeven door er hier en daar wat uit te plukken. Dat maakt het wat levendiger. Ik maak de rollers eerst wat nat door ze onder te dompelen in een teiltje water en uit te knijpen. De engobes moeten niet te dik zijn, anders is de structuur van het schuimplastic teveel zichtbaar op het werk. Ik breng de kleuren niet al te precies aan, dan ziet het er spontaner uit. Daarom werk ik ook niet precies binnen de lijntjes. Juist daarom gebruik ik rollertjes, omdat je die minder goed kunt sturen.

67

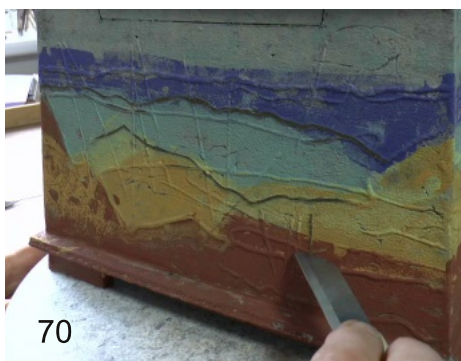

68

64-68. Eerst breng ik hier en daar nog wat extra wit aan, dan schemert de ondergrond daar niet meer door en komt er wat nuance in de witte vlakken. Dan is donkerblauw aan de beurt. Het moet niet al te donker worden. Ik houd de roller een beetje schuin om een dunne lijn te kunnen zetten. Het geel knalt er lekker uit. Tot slot het rode slib.

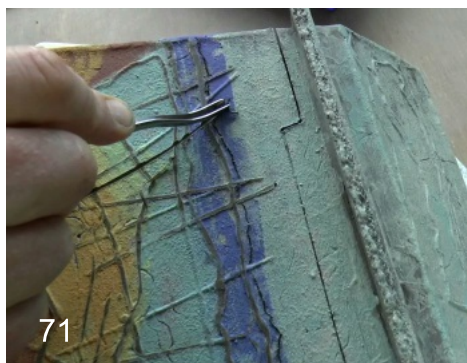

69

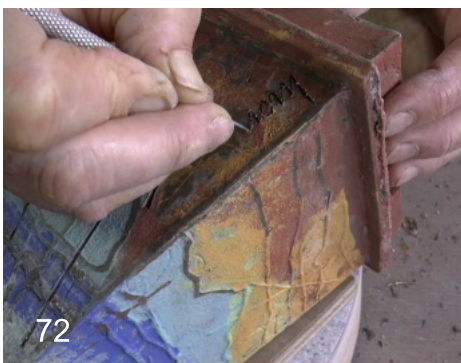

70

69-70. Na het aanbrengen van de kleuren, krab ik met een aardappelmesje nog wat in om het geheel levendiger te maken. Dan komt de zwarte klei weer tevoorschijn. Het maakt het beeld ook wat grafischer. Alleen al het schoonschrapen van een reliëflijn maakt een groot verschil.

71

72

73

74

75

71. Ik leg de vorm op zijn zij – weer op een plankje – en plaats dan wat accenten met een naald, of gits nog wat met een linogutsje. Dan krijg je een negatieve lijn in plaats van een positieve. Met een metalen lomer of een aardappelmessje schraap ik hier en daar nog wat weg. Vooral aan de randen en hoeken. Dan lijkt het wat verweerder. Door de lomer wat vlak te houden, kun je als het ware wat schillen.

72. En dan is het tijd om mijn naam en het jaartal erop te zetten.

73-74. Ik snijd de laatste twee sloten nu ook open. Daarbij probeer ik mijn mes goed horizontaal te houden. De klei is inmiddels al wat steviger geworden; wat geduld is nodig. Als de twee helften los zijn, werk ik de binnenkant nog wat af. Niet vergeten: een gaatje aan de binnenzijde van het deksel. Het deksel is immers een afgesloten ruimte en de lucht moet eruit kunnen tijdens de stook, anders ontploft het werk!

75. Na de eerste stook op 1020 °C was ik de buitenkant in met glanzend transparant glazuur: Ik kwast de hele vorm in. Daarna was ik met een vlak sponsje met water het meeste glazuur weer weg, zodat het alleen in de spleten blijft zitten en er een wittig waas over het werk komt. Ik houd niet van een glaslaag, wel wil ik het wat levendiger maken, hier en daar een schittering aanbrengen en de kleuren verdiepen. Het glazuur bevat wat ijzer dat achterblijft als je het glazuur weer wegwast. Daardoor blijft een wat roodbruin waas zichtbaar. De tweede stook is op 1060 of 1080 °C, afhankelijk van de ondergrond.

En dit is het resultaat: *Remember*.

Objectfoto's: Lucia Fransen
Procesfoto's: Mels Boom
Titelbladfoto: Yna van der Meulen

De grote K

Het nieuwste deel is uit!!

Ook deze nieuwe *grote K* is een bron van inspiratie en knowhow en mag in geen enkel atelier ontbreken.

Belangrijke vragen komen aan de orde: Hoe vind ik mijn eigen weg, mijn eigen stem, mijn eigen manier om me in klei uit te drukken? En als ik die wel al gevonden heb, hoe realiseer ik dan mijn werk? Met welke materialen, technieken en gereedschappen? Bekende en beroemde kunstenaars geven in dit boek hun persoonlijke antwoorden. En geven bovendien inzicht in hun technieken met duidelijke voorbeelden. U kunt ze stap voor stap volgen.

U kunt dit nieuwe deel bestellen in de **webshop** van de *kleine K*.

Het grote K boek 2

HET grote KERAMIEK inspiratie en knowhow BOEK
Mels Boom, 2017, Stichting k+K, 256 pagina's,
A4 (210 x 297 mm), paperback, genaaid, gedrukt op
papier met FSC-merk, kleur, Nederlandstalig,
ISBN 978-90-825430-1-8, € 35,-.

Reacties op de boeken:

‘Dat is goed nieuws! Die gaan we weer bestellen!’

‘Weer mooi werk geleverd!’

‘Een uitzonderlijk kwalitatief boek dat de keramiek behandelt met eerbied en diversiteit.’

‘Verrassend, interessant, fraai vormgegeven boek. Ben er blij mee!’

‘Ook in dit boek fantastische foto's en achtergrondinformatie. Top!’

‘Een musthave!!! Ik ben er heel blij mee!’

‘Ik vind het ook een prachtig en inspirerend boek. Bedankt eveneens voor de correcte levering.’

‘Mooi boek: ik heb er net heerlijk in zitten lezen.’

‘Dankjewel voor zoveel pracht en weelde.’

‘Fantastisch boek! Kan ik iedereen aanbevelen!’

‘WOW!! The book came in the mail. It is GLORIOUS!’

Witte Olifanten V

Dieke Venema

28 juli - 28 oktober 2018

Nieuwe tentoonstellingslocatie
SHC De Oude Stelmakerij Dorpsstraat 32 Sellingeren
www.witteolifantenstadskanaal.nl

Méér dan glazuren!

Silex Totaal Service b.v.

De Meerheuvel 5,
5221 EA 's-Hertogenbosch
Tel. 073 - 631 25 28
info@silex.nl

Meidoornpassage 9
8091 KS Wezep
Tel. 073 - 631 54 05
www.silex.nl

Kreatief in Keramiek

Meer dan 50 jaar ervaring als betrouwbare leverancier voor de keramist

Officiële invoerder/verdelers van Amaco glazuren

PC-20 Blue Rutile over
PC-36 Ironstone

PC-4 Palladium over
PC-29 Deep Olive Speckle

PC-28 Frosted Turquoise over
PC-59 Deep Firebrick

PC-23 Indigo Float over
PC-12 Blue Midnight

Ter Mote 5 - 9850 Nevele
tel. 0032 (0)9 226 28 26
info@colpaert-ceramic.be
www.colpaertonline.be

Strontiumoxide

Het element strontium is een aardmetaal dat op aarde veel voorkomt (plaats 15). Het wordt voornamelijk gewonnen uit de mineralen celestine (strontiumsulfaat SrSO_4) en strontianiet (strontiumcarbonaat SrCO_3). Het werd aan het einde van de achttiende eeuw voor het eerst gevonden in Schotland, maar tegenwoordig zijn de belangrijkste producenten China, Spanje en Mexico. Vroeger werd het metaal toegevoegd aan het glas voor beeldbuizen. Tegenwoordig is strontium belangrijk voor het maken van vuurwerk, magneten en speciale tandpasta.

Samenstelling

Voor het maken van keramiek wordt voornamelijk het carbonaat (SrCO_3) gebruikt. Molecuulmassa 147,6. Gloeiverlies 41%.

Klei

In kleimassa's wordt strontiumoxide normaal niet gebruikt.

Glazuur

Strontiumoxide lijkt voor wat betreft zijn werking in glazuren veel op de in het periodiek systeem naburige elementen calcium en barium. Vanwege de giftigheid van bariumcarbonaat is strontiumcarbonaat een goede vervanger. Het werkt als smeltmiddel bij hogere temperaturen, verhoogt de oppervlaktespanning en verlaagt de viscositeit. Het maakt glazuren glanzender en hun kleuren helderder, net als loodoxide. Om die reden kan het bij hogere temperaturen loodoxide vervangen. Strontiumoxide wordt wel gebruikt om kristalvorming te ondersteunen of het oppervlak te matteren. De hardheid en chemische bestendigheid worden door toevoeging van strontiumoxide beter. Bij boorglazuren treedt geen boorsluier meer op. Door het verlies aan koolzuurgas tijdens de stook kan toevoeging van strontiumcarbonaat tot glazuurfouten leiden. Dit kan vermeden worden door het gebruik van strontiumhoudende frites.

Kleur

Wit.

Uitzetting

Zeer laag.

Smeltpunt

1075 °C.

Veiligheid

Strontiumverbindingen zijn niet giftig. Het gebruik van een goed masker is echter bij het werken met fijnkorrelige materialen altijd aan te raden.

Kosten

12,00 €/kg.

Kleur in de keramiek

Deel 2 Kleurcontrasten (C)

Kleur is een belangrijk element in het werk. De theoretische achtergrond ervan geeft inzicht in de manier waarop kleur kan worden toegepast. Boekenvol zijn over het gebruik van kleur in de schilderkunst geschreven, over kleur in de keramiek is minder bekend. Wat 'doet' kleur precies en waarom 'doet' het dat? Deze korte serie artikelen vertrekt van de ingewikkelde kleurtheorie naar de praktijk van het werken met kleur in de keramiek. Deel 1 Kleurtheorie werd gepubliceerd in K36. In K39 en K41 werden vijf van de zeven kleurcontrasten uit de constructieve kleurenleer van Johannes Itten besproken. Deze keer de laatste twee kleurcontrasten. Later volgen thema's, interpretaties en oefeningen.

Door Yna van der Meulen

De zeven kleurcontrasten*

Kleuren kunnen elkaar versterken of verzwakken, dat wordt *kleurcontrast* genoemd. Johannes Itten beschouwde de contrastwerking van kleuren en de ordening daarin als de basis voor esthetisch kleuronderzoek. Hij onderscheidde zeven kleurcontrasten, die onderling dermate verschillen in hun optische, expressieve en constructieve werking, dat het de moeite loont ze elk afzonderlijk uitgebreid te bestuderen.

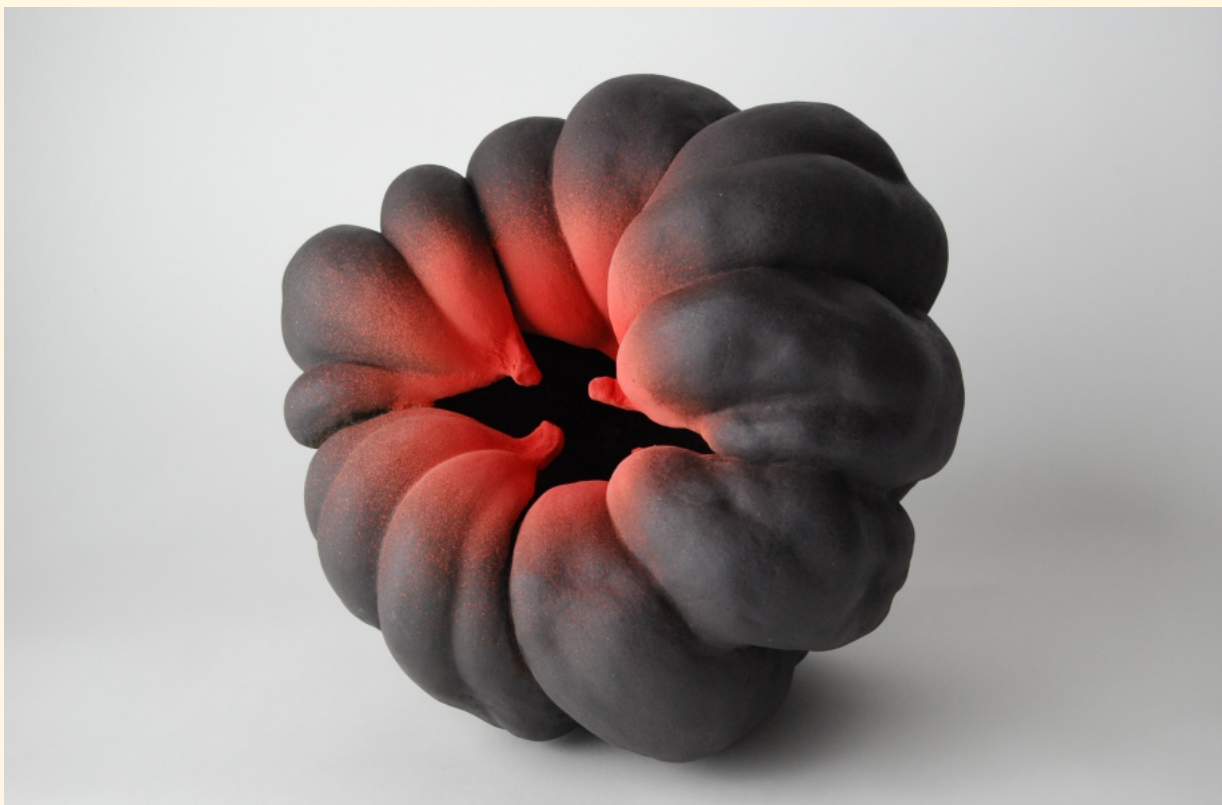
6. Kwaliteitscontrast

Kleurkwaliteit zegt iets over de zuiverheid en de verzadiging van een kleur. In het additieve systeem bezitten de spectrale (of prismatische) kleuren de hoogste graad van verzadiging, in het subtractieve systeem zijn dat de ongemengde kleuren van de kleurencirkel.

In deze schaal wordt de tegenstelling tussen fel geel en een gedempte variant ervan versterkt door het gebruik van glanzend glazuur en mat slib. De Deense [Vibeke Borresen Krog](#) gebruikt slibdecoratie voor het decoreren van haar gebruiksgoed en ze weet een rijke schakering in haar werk te verkrijgen door deze techniek op verschillende manieren en in meerdere lagen toe te passen en te combineren met onder meer inkrassen, polijsten en glazuren. 'Ik kwast het slib op vellen zijdepapier van goede kwaliteit. Als de vellen stijf zijn (niet droog), scheur ik ze in repen en druk en wrijf zachtjes het slib op het oppervlak van de schaal. Het vergt wat uitproberen om het juiste moment te kunnen bepalen. Tot slot polijst ik het oppervlak lichtjes (niet glanzend). Nadat ik de binnenkant heb geglaazuurd, kwast ik meestal nog een dunne oplossing van gerstley boraat en water op de buitenzijde, om het oppervlak te beschermen – zo dun, dat het niet gaat glanzen. Ik vind het heerlijk met slibdecoratie te werken en gebruik het op vele manieren. De monoprint techniek geeft me de ruimte de controle wat los te laten en ik houd ervan als het resultaat niet al te netjes eruit ziet.'

(ovalen schaal, 2016, 26 x h 7,8 cm, slibs gebaseerd op een witte klei, een porseleinklei en een klei die van nature ijzer bevat en geel wordt bij een stook op 1185 °C, foto: Vibeke Krog)

Het kwaliteitscontrast tús-sen kleuren is het contrast tussen volle, heldere kleuren met een hoge verzadiging en gedempte, doffe kleuren met een lage verzadiging. Wil je een kwaliteitscontrast echt goed kunnen beoordelen, dan zou je alle andere contrasten uit moeten schakelen, zoals het licht-donker- en het kwantiteits-contrast. Het zuiverste kwaliteitscontrast is dat tussen een heldere en een gedempte variant van één en dezelfde kleur. In de kunst worden kunstwerken monochroom genoemd als de gebruikte kleurvarianten heel dicht bij elkaar liggen. Dat hoeft niet saai te zijn, in tegendeel: veel kunstenaars weten op deze wijze subtiele emoties en zelfs een grote mate van dramatiek in het werk te stoppen. Er kan zowel een bepaalde stemming als de indruk van ruimtelijkheid mee worden opgeroepen.

Er zijn vier manieren om (de verzadiging van) een zuivere kleur af te zwakken, waarop elke kleur weer anders reageert:

- Menging met wit maakt een kleur zwakker en lichter, maar meestal ook wat koeler.
- Door menging met zwart worden kleuren donkerder; het ontnemt ze stralingskracht en laat ze – vroeg of laat – uitdoven.

Een heldere kleur, wat afgezwakt met wit, gecombineerd met een gedempte, doffe kleur: een prachtig kwaliteitscontrast. Het felle rood lijkt de toeschouwer naar een geheimzinnig binnenste te lokken. Chieko Katsumata gebruikt op haar op de natuur geïnspireerde vormen verschillende lagen slib en glazuur. Met het glazuur bindt ze grove chamotte aan het oppervlak, wat een speciale textuur geeft die kenmerkend is voor haar werk. Over haar kleurkeuze zegt ze: 'Ik kies de kleuren op basis van de vorm. Er is niet echt een reden waarom ik bepaalde kleurencombinaties kies. Dat gebeurt min of meer spontaan. Het gaat om resonantie.'

(akoda pompoen, 2007, 43 x 45 x h 33 cm, foto: Taku Saiki)

- Bijmenging met zwart én wit, oftewel grijs, dempt de kleur, waarbij de kleur zowel lichter als donkerder kan worden, afhankelijk van de grijstoon. Kleuren worden door bijmenging met grijs in meerdere of mindere mate geneutraliseerd.
- Bijmenging met de bijbehorende complementaire kleur levert een resultaat op dat varieert tussen een gedempte begin-kleur en zwartgrijs. Met de drie primaire

Een kwaliteitscontrast bij [Pippin Drysdale](#), dat een extra dimensie heeft gekregen in een van de composities of installaties die ze sinds enige tijd van haar verschillende vazen maakt: 'De installaties verruimen mijn begrip van tijd en plaats...' Haar iconische vazen zijn een weergave van het Australische landschap, in dit geval de Tanami woestijn in het Northern Territory en Western Australia. De perfecte vaasvormen vragen om een zorgvuldige opbouw van de verschillende kleurlagen. Na de biscuitstook wordt het oppervlak gladgeschuurd en dan worden drie tot vier lagen gekleurde stains en glazuren erop gespoten. Bij het mengen ervan houdt ze rekening met de transparantie, de dekking en het uitlopen ervan. 'De kleuring aan de binnenkant is erg belangrijk bij deze stukken. Daarom giet ik hier, omdat spuiten een te poederig op-

pervlak zou opleveren en dat geeft niet de juiste aanwezigheid van de binnenvorm, die uiteindelijk door het licht wordt gedefinieerd.' Direct na het gieten draait ze de vaas snel rond om een kleurverloop te bewerkstelligen. Na het drogen brengt ze resist aan met schildersmedium en kerft dan het rauwe glazuur op het buitenoppervlak in. In de groeven brengt ze pastadik glazuur aan; het teveel wordt later voorzichtig weggesponst. De glazuurstook vindt plaats op 1180-1200 °C.

'Kleur is al 45 jaar mijn passie – een nooit aflatende zoektocht in het creëren van verschillende kleurtonen die elk op hun eigen wijze het Australische landschap weergeven.'

(**Burnt Ridge Blaze – Tanami Mapping**, 2011, porselein, foto: Sue Warrington)

kleuren kan elke gedempte mengkleur worden gemaakt – afhankelijk van de verhoudingen zal deze neigen naar geel, rood, blauw of zwart. In feite geldt dat voor alle kleuren, op voorwaarde dat geel, rood en blauw in de menging zitten. Mengingen van complementaire kleuren, zo nodig aangevuld met wit, staan bekend om hun fraaie grijstonen. Een kwaliteitscontrast is niet absoluut: een bepaalde kleur kan naast een gedempte buurkleur stralend lijken en naast een stralende buurkleur juist dof ogen.

7. Kwantiteitscontrast

Dit contrast wordt veroorzaakt door kleuren in verschillende hoeveelheden bij elkaar te zetten. Dus groot-klein, veel-weinig etc. Bijvoorbeeld een klein kleurvlakje in een groot, andersgekleurd oppervlak. De ene kleur vraagt echter meer aandacht dan de andere, door het verschil in stralingskracht, en daarom werkt dit contrast niet simpelweg één op één: een evenwichtige kleurvlakverhouding in een compositie is niet per se hetzelfde als het toepassen van gelijke hoeveelheden.

Ook al is het rood in deze compositie evenmin 100% verzadigd, toch zie je de steppebrand in gedachten al oprukken... Of het beetje water in de koele beek voldoende tegenwicht zal kunnen bieden?

Pippin Drysdale heeft inmiddels de voor haar zo typerende vaasvormen achter zich gelaten. De serie **Devils Marbles** is een eerbetoon aan de wilde schoonheid van haar geboorte- en thuisland Australië. Het natuurreservaat **Devils Marbles** (de knikkers van de duivel) in het Northern Territory is bekend om zijn ronde, granieten boulders, die in diameter kunnen variëren van enkele decimeters tot maar liefst zeven meter – een belangrijke religieuze plek voor de aboriginals.

‘Deze sculpturale vormen zijn allemaal op de draaischijf gedraaid, vervolgens ondersteboven gezet en zachtjes over een grote, gladde gipsplaat gerold, waardoor elk van hen een eigen identiteit krijgt. Ze vormen het begin van een zeer grote installatie waar ik aan werk voor een tentoonstelling later dit jaar in Australië. De meeste vormen zijn bewerkt met inkervingen, wat veel tijd vergt...’

(installatie **Devils Marbles – Bushfire**, 2018, porselein, h 12-30 cm, foto: Robert Frith – Acorn Photo Perth Western Australia)

den kleuren. Goethe heeft de verhoudingen tussen de verschillende kleuren – uitgaande van zuivere kleuren met hun maximale stralingskracht – bij benadering vastgesteld.

Goethes stralingswaarden bij primaire en secundaire kleuren

geel	9	oranje	8	rood	6
paars	3	blauw	4	groen	6

bij complementaire kleuren

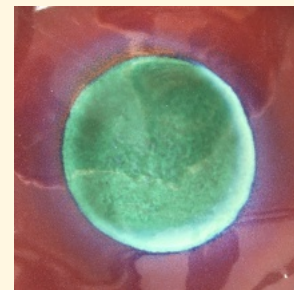
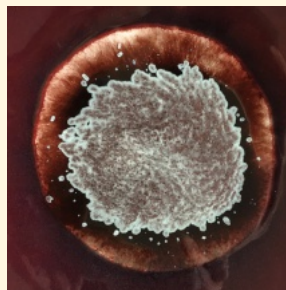
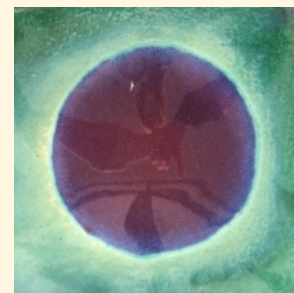
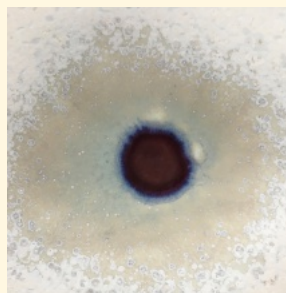
geel : paars = 9 : 3 = 3 : 1 = 3/4 : 1/4
 oranje : blauw = 8 : 4 = 2 : 1 = 2/3 : 1/3
 rood : groen = 6 : 6 = 1 : 1 = 1/2 : 1/2

Om een harmonieuze kleurvlakverhouding te verkrijgen, moet de omvang van de kleurvlakken tegengesteld zijn aan de verhouding tussen de stralingswaarden; dus krijgt bijvoorbeeld geel een driemaal zo klein oppervlak als paars. Het kwantiteitscontrast wordt dan geneutraliseerd door het verschil in stralingskracht. Wordt de stralingskracht van de kleuren ook maar iets veranderd, dan heeft dit onmiddellijk gevolgen voor de oppervlakteverhoudingen. Op deze wijze kan ook een kleurencirkel worden samengesteld met harmonieuze oppervlakteverhoudingen tussen primaire en secundaire kleu-

Wil van Blokland maakt abstract werk met een emotionele lading, over gevoelens, relaties, familie. En over de essentie van het bestaan. Kleur speelt daar een belangrijke rol in. 'Glazuren vind ik het moeilijkste wat er is. Het kan een werk maken of breken. Veel testen en experimenten gaan vooraf aan het glazuren van het object. Het toeval heb ik leren waarderen. Het toeval werd kennis. Ik zoek naar glazuren die een verbinding met elkaar aangaan in de oven, waardoor er een spannend contactvlak ontstaat tussen de kleuren onderling – het halo effect –, waarbij de kleurvlakken bijna van het oppervlak lijken los te komen. De kleuren raken elkaar aan met de 'elektriciteit' van een fysieke aanraking, alsof het energieën zijn. Met complementaire kleuren gebeurt iets bijzonders. Die gaan met elkaar bewegen. Dat intrigeert. Het oog blijft hangen op dat punt. Dat is dat meditatieve dat ik zoek... De vormen die ik gebruik zijn uiterst sober. Het zijn de dragers voor de glazuren. De kleur geeft het werk uiteindelijk betekenis en zeggingskracht.'

*(serie **Capsules – Please touch!**, 2017, porselein, glazuren, Ø 55 x 110 cm, foto: Wil van Blokland)*

*Kleurtesten voor de grote **Capsule** (foto's: Wil van Blokland)*

ren. Zo'n uitgebalanceerde kleurvlakverhouding oogt dan wel evenwichtig en rustig, maar... ook saai! Juist afwijkende verhoudingen maken een kleurencompositie spannend en expressief, zoals een dominante kleur of kleine accenten die des te meer aandacht vragen – te vergelijken met het simultaancontrast waarbij het oog koortsig de ontbrekende kleur zoekt, en in dit geval de onevenwichtige kleurvlakverhouding opmerkt en de 'tekort gedane' kleur steeds feller lijkt te worden. Door het gebruik van twee tegengesteld werkende kleurcontrasten kunnen levendige en bijzondere kleuruit-

drukkingen worden gecreëerd en het is juist het kwantiteitscontrast dat invloed heeft op de werking van alle andere kleurcontrasten. Het afwegen en afstemmen van de kleurvlakken in een compositie is daarom minstens zo belangrijk als de kleurkeuze zelf. Daarom zou deze altijd vanuit kleurvlakken moeten vertrekken. Uiteraard vormen kleurvlakken in een compositie zelden een netjes aangesloten geheel, dat maakt het exact uitrekenen moeilijker, maar 'op het oog' zijn de verhoudingen al gauw aan te voelen.

‘Ik stel deze sculpturen ook wel eens ten toon als een op het kleurengamma gebaseerde compositie. Ook de plaatsing in de ruimte krijgt steeds meer belang in mijn vormonderzoek.’

*(serie **De l’espace entre les couleurs – De l’espace rouge composition**, 2018, 25 x 20, 20 x 20 en 15 x 15 cm, foto: Julia Huteau)*

Als [Julia Huteau](#) deze kleurvlakken in een harmonieuze verhouding had toegepast, was dit werk minder spannend geweest! Huteau’s werk kenmerkt zich door dualiteit en ge-laagdheid. Het kost de toeschouwer wat tijd om te bepalen wat voor ruimtelijke werking het object nou eigenlijk precies oproept. Julia Huteau onderzoekt in haar recente serie **De l’espace entre les couleurs** op haast wetenschappelijke wijze vorm en kleur en hun wederzijdse beïnvloeding (zie ook K41 waar in de serie **Kleur in de keramiek** al eerder een foto van haar werk werd gepubliceerd). De titel van de serie is ontleend aan het boek **Patience dans l’azur. L’évolution cosmique** van Hubert Reeves en heeft alles te maken met Huteau’s interesse voor kosmische expansie en transformatie van de materie. ‘De gebruikte kleuren staan lijnrecht tegenover elkaar in de kleurencirkel; samen vormen ze in het midden een neutraalgrijs. Ik baseer me daarbij op de lessen van Johannes Itten. Aanvankelijk zijn het juist deze kleuronderzoeken geweest die me naar dit soort vormen hebben geleid. De toeschouwer kan de vorm zien veranderen al naargelang de manier waarop de kleur is geplaatst. Tegengwoordig beschouw ik de vormen of sculpturen voldoende duidelijk om ze op een eenduidige manier te behandelen, zodat de kleur het volume niet meer verandert, maar simpelweg onthult. Wat betreft de techniek: de kleur zit in de dikke sliblaag die is aangebracht op de vorm – het percentage verschilt al naargelang de intensiteit van de basiskleur. Het is ook een wiskundige oefening: er is 20 cm beschikbaar voor het verloop van intens rood naar bleekgroen, in een beperkt aantal stappen.’

*(serie **De l’espace entre les couleurs – De l’espace rouge**, 2018, 25 x 20 cm, foto: Julia Huteau)*

Ondersteboven gedraaide vormen met dubbele, later gesloten wanden zijn het handelsmerk van Tjok Dessauvage. Zijn werken zijn niet puur decoratief bedoeld, het zijn voor hem ook informatiedragers. Hij is altijd op zoek naar resten van vergane energie: 'Het witte vlak met horizontale basislijn – bewegingsloosheid of rustpunt – is het vertrekpunt van twee ruimtelijke bewegingen of orbits. Wat de techniek betreft: Ik zoek mijn kleien in de natuur. Ik gebruik terra sigillata, waarmee met verschillende baktechnieken en -temperaturen, verscheidene resistmethodes en sulfaten oneindige variaties zijn te verkrijgen. Deze rode kleur verkrijg ik met een terra sigillata van vette rode klei uit het Westerwald (DE). Bijvoorbeeld: 2 kg vette klei, droog; 6 tot 8 l regenwater toevoegen; liefst zeven en 20 tot 30 g vloeibaar natriumsilicaat toevoegen; 1 à 2 maanden sedimentatie of laten verzinken om de fijnste kleideeltjes te scheiden en daarna 1/3 decanteren (soortelijke massa ca. 1,06). De basisklei (van de body) is witbakkend: een mengsel van witte faience en witte steengoedklei. Ik werk het stuk glad af,

laat het drogen en breng dan de terra sigillata erop aan: spuiten, dompelen, overgieten en al dan niet polijsten met plastic of een zeemvel. De baktemperatuur is in dit geval 1110 °C (kan ook lager, afhankelijk van het sinterpunt van de klei) en de reductiebrand in een moffel (kapsel) met 2 cm zaagmeel op 600 °C in een gasoven. Na de biscuitbrand (oxidatief, 1110 °C, elektrisch, gas of hout) is het stuk volledig oranje met witte lijnen door inkrassen in de terra sigillata. Na de reductiebrand en na reiniging van het stuk blijft de terra sigillata oranje (gesinterd), maar de kraslijnen worden zwart gecarbo-niseerd (niet gesinterd).

Het witte vlak wordt verkregen door met zandstralen of met schuurpapier de rode terra sigillata weg te halen om de onderliggende witte basisklei zichtbaar te maken. Daarna polijst ik het witte vlak met schuurpapier, water en silexpoeder zoals marmer.'

(Ruimtelijke beweging, 2010, Ø 30 x h 20 cm, foto: Jan Stragier)

Van een kwantiteitscontrast wordt ook gesproken als kleuren in extreem verschillende hoeveelheden worden gebruikt, zoals een of twee kleine kleurvlakjes in een groot, andersgekleurd veld. Er ontstaat meteen een spannend contrast. [Richard Dewar](#) over zijn werken: 'Deze beide objecten zijn opgebouwd met nog zachte kleiplaten, wat een subtiele beweging in de buitenlijnen oplevert. Op het droge oppervlak heb ik een slib gekwast dat veel kaolien en aluminium bevat; de kleurvariatie ontstaat doordat de sliblaag niet overal even dik is. Na een eerste stook tot 1320 °C in een zoutoven, heb ik met een spons de kleine turquoise en geel-gouden kleurvlakken aangebracht – beide kant-en-klare glazuren –, waarna de werken nogmaals zijn gestookt tot 800 °C.' Beide objecten verschillen in vorm en kleur nogal van zijn andere werk: zoutgeglazuurd, houtgestookt steengoed in dieproodbruine tinten. 'Terugkijkend was het

een transitieperiode voor ons beiden. Ik had besloten een jaar lang niet te draaien, maar alleen handopgebouwd werk te maken. En we waren bezig met plannen om zelf een huis en atelier te bouwen aan de Franse kust. Ik was erg bezig met architectuur om een ontwerp voor ons huis te maken, misschien dat dat de vorm heeft beïnvloed; ik maakte in die tijd meer gestructureerde vormen. En we waren vaak te vinden op het stuk land waar we zouden gaan bouwen en dus ook vaak aan zee. De grijzen, blauwen en gouden gelen vormen ongetwijfeld een echo van het kustlandschap. Het is een kalme, rustige serie geworden.'

(ovaal blok, d 16 x l 25 x h 22 cm; rechthoekig blok, d 14 x l 25 x h 19 cm; beide 2005, handopbouw, zoutgeglazuurd steengoed, foto: Didier Rochefort)

Het kwantiteitscontrast wordt uiteraard wel gebruikt om met opzet de aandacht naar een bepaald onderdeel in een compositie te trekken, maar ook om een bepaalde vanzelfsprekendheid in de verhoudingen te doorbreken of om een gewone scène uit het dagelijks leven in een vervreemdende context te plaatsen. In het expressionisme werd hiervan veelvuldig gebruik gemaakt. Ook in het magisch-realisme komt het gegeven wel voor. Een extreem voorbeeld is een zwart-wit foto of een schilderij in grijstinten waarin één element een – al dan niet natuurlijke – kleur is gegeven. In de realiteit komt het kwantiteitscontrast vaak voor, maar veel ‘naar de natuur werkende’ kunstenaars laten afwijkende details vaak achterwege, omdat die teveel de aandacht zouden trekken – in het impressionisme was er juist wel ruimte voor dit soort details.

* Johannes Itten, *Kunst der Farbe*

Een extreem geval van kwantiteitscontrast is het zetten van een rood naamstempel of de suggestie daarvan. Het trekt niet alleen de aandacht, het geeft ook de suggestie van oud... oosters... status... – zeker hier, in combinatie met ook al gesuggereerde schrijftekenen. [Sylvian Meschia](#) ontvluchtte, samen met zijn ouders, aan het eind van de Algerijnse oorlog zijn Noord-Afrikaanse geboorteland en vond een nieuw thuis in Frankrijk – nog altijd is de invloed van dit exotische land merkbaar in zijn werk. Tekst had altijd al zijn aandacht en hij ontwikkelde een zelfverzonnen alfabet met sterke Arabische invloeden, om op zijn potten aan te brengen. Het geeft zijn werk een mysterieuze uitstraling. Meschia draait zijn stukken met roodbakkende klei en, nog vóór de biscuitstook, brengt hij een reliëf aan en overgiet hij het werk met een witte engobe. Na de eerste stook

volgen nog meerdere lagen engobes, bestaande uit witte draaiklei, oxides en wat transparant glazuur. Met als laatste een zwarte engobelaag. Na wat aandrogen krast hij de lagen in, eerst een algemene structuur, dan figuren of teksten. Ook schraapt hij hier en daar wat weg, vooral op de randen. Met een ringeloor worden eventueel nog wat details aangebracht. Het werk is pas af als hij zijn naamstempel heeft gezet, niet achter- of onderaan weggemoffeld, maar prominent aanwezig in het beeld. Na een tweede stook wordt het werk geglazuurd en volgt tot slot de gladbrand. De vele lagen engobes die hij aanbrengt in combinatie met de teksten en het rode naamstempel, geven zijn werk diepte, vorm en structuur.

(*Grande boîte*, foto: Jarlan)

Aan alle tegelliefhebbers: noodkreet om hulp voor het project

Een nieuwe thuishaven voor Blankenbergs visserspaar

In het najaar van 2018 wordt in Blankenberge (BE) de vroegere vishandel Tant in de Molenstraat gesloopt. In het interieur van de handelszaak bevond zich een uniek wandtegelenensemble met twee fijn geschilderde portretten van een visserspaar en vijf stroken met kronkelende vissen. De tegeltaleaus in art nouveau-stijl werden vervaardigd door de internationaal bekende firma Helman uit Sint-Agatha-Berchem en bevatten in totaal meer dan vijfhonderd tegels.

De Vriendenkring Stadsgidsen Blankenberge vzw liet de tegels reeds verwijderen door een gespecialiseerde Nederlands firma, maar zamelt nu geld in voor het schoonmaken, restaureren en monteren van de taleaus. We hopen om tegen april 2019 ons visserspaar terug te kunnen tentoonstellen als schitterende aanwinst voor het wandtegelpatrimonium van Blankenberge!

Hoe kan je een steentje bijdragen?

Grote en kleine bedragen zijn welkom op rekeningnummer BE94 0882 3331 6014 van VSB vzw met vermelding: 'Een nieuwe thuishaven voor Blankenbergs visserspaar'. Met € 50 sponsor je de verwijdering, restauratie en montage van één tegel, met € 250 word je VIP-sponsor en blijft je naam vermeld bij de definitieve plaatsing van de taleaus.

Meer info vind je [hier](#).

Foto van de maand

Zonder titel, Vallauris, foto: Elvira Groenewoud

Ook een leuke of mooie of interessante of gekke foto? Stuur hem op om hier te publiceren!

De kleine

Samen weten we méér

De F is weer in de maand. De F van Fe_2O_3 ,
van Functioneel, van Figuratief. Maar ook van
Fouten, Formules, **V**ragen en Fritten.
Formuleer je vraag op het **kleine K** Forum.

Podium

Hella Jongerius – Breathing Colour

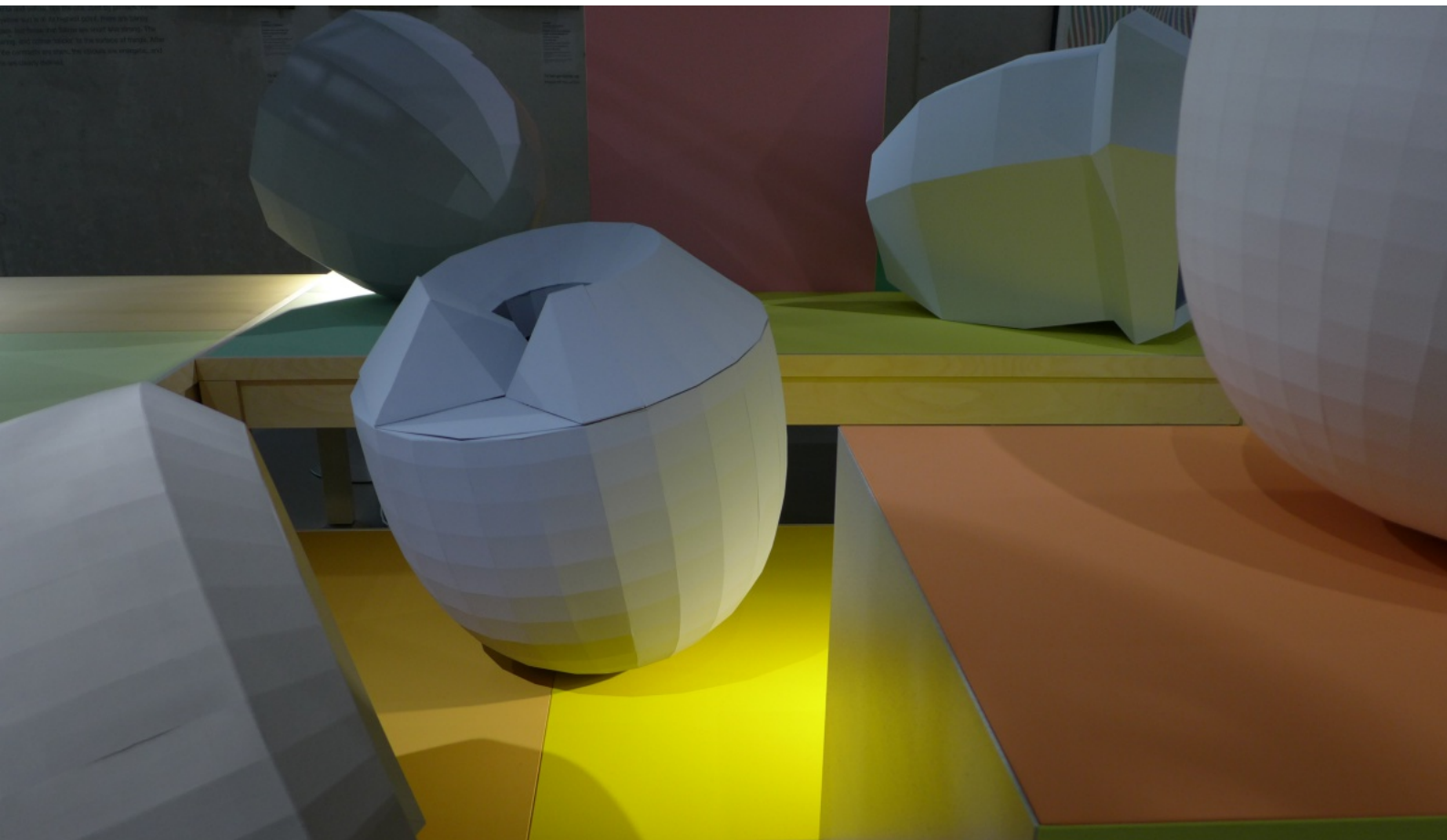
Nog tot en met 12 augustus is in het Boijmans Van Beuningen de tentoonstelling Hella Jongerius – Breathing Colour te zien. Over het geheime leven van kleur gedurende een doodgewone dag. Voor wie er oog voor heeft. Of wil krijgen...

‘Kleur is een visuele ervaring, geen wetenschappelijke. Het feit dat er geen objectiviteit bestaat in kleur, is een zegen.’

Hella Jongerius

Als ik weer eens bij de groothandel op zoek ben naar een mooie kleur verf, raak ik soms bijna verdwaald in het grote aanbod. Het lijkt wel of er steeds meer kleuren bij komen. Wit in nóg meer tinten, ik wist niet dat het kon. Rood om verliefd op te worden: Kus! Geel om je aan de Middellandse Zee te wanen: Saharageel! Kleuren en namen om bij weg te dromen. ‘Nieuwe’ kleuren, zo roepen de kleurstalen me geregeld toe. En de kwaliteit is ook zo goed. Blij ben ik, dat mijn kleine rode autootje niet stilletjes is verbleekt na zoveel jaar. Wetenschap en industrie hebben dat toch maar mooi verbeterd. Toch?

Hella Jongerius vindt van niet. Ze is een van Nederlands meest toonaangevende vormgevers, hoewel veel keramisten haar vooral zullen kennen vanwege haar vazen, half porselein, half glas, bijeengehouden door plastic tape met de opdruk BREEKBAAR / FRAGILE. Al vele jaren houdt ze zich intensief bezig met kleuronderzoek. En zij is van mening dat er sprake is van ‘een gruwelijke vervlakking van het kleur-aanbod’. Voor de industrie is een constante kwaliteit belangrijk: kleurvastheid, krasbestendigheid etc. Maar dat betekent automatisch dat kleuren ook niet meer veranderen naarmate de dag verstrijkt en het licht verandert, of naarmate ze ouder worden. En daarmee is ook alle leven eruit verdwenen, ze ‘ademen’ niet meer volgens Jongerius. Haar missie is alternatieven te laten zien aan de industrie én de consument bewust te maken.

Voor haar kleuronderzoek kreeg Jongerius vorig jaar de prestigieuze, tweejaarlijkse Sikkens-prijs en daarmee is ze in het rijtje komen te staan van illustere voorgangers als Le Corbusier en Gerrit Rietveld. Ze verdiepte zich onder meer in metamerie of metamerisme, het verschijnsel dat twee voorwerpen onder bepaalde (licht)omstandigheden dezelfde kleur lijken te hebben, terwijl er een kleurverschil is te zien als die omstandigheden wijzigen. Iets dat juist vaak als een probleem wordt gezien, vooral in de auto-industrie, waar geprobeerd wordt stoelbekleding, kunststof en metaal dezelfde kleuruitstraling te laten hebben, onder welke lichtinval dan ook. Jongerius denkt er anders over: 'Ik pleit voor een omarming van het metamerisme; voor het gebruik van gelaagde pigmenten die intense kleuren produceren en kunnen ademen met het veranderende licht.'

Omdat de industrie vaak stelt dat er geen markt is voor zulke kleuren, richt Jongerius zich ook regelmatig tot het grote publiek, onder meer met publicaties en tentoonstellingen. Haar laatste wapenfeit is de tentoonstelling *Breathing Colour*, die vorig jaar al te zien was in het Design Museum in Londen, en momenteel in Museum Boijmans Van Beuningen in Rotterdam. De tentoonstelling bestaat uit een serie installaties, onder meer met speciaal voor deze tentoonstelling ontworpen objecten die laten zien hoe de beleving van kleur en vorm wordt beïnvloed door het voortschrijdende daglicht – in dialoog met kunstwerken die Jongerius samen met kunste-

naar en kleurtheoreticus Mathieu Meijers selecteerde uit de collectie van het museum, zowel van oude meesters als van hedendaagse kunstenaars.

Breathing Colour gaat over bewustwording en beleving. Het doorbreken van de vanzelfsprekendheid waarmee we denken te weten wat we zien. Een subtiel samenspel van kleur, vorm, textuur en daglicht, waar je de tijd voor moet nemen, je voor open moet stellen. En misschien wel emotie moet toelaten, geholpen door de vaak poëtische teksten. Zoals Mathieu Meijers over de late namiddag: 'Kleuren worden oud en gaan liggen, om opnieuw transparant te worden.' Of de Japanse schrijver Junichiro Tanizaki over het donker: 'In de schaduw leven dingen.' Kleur, zo vanzelfsprekend bij het leven horend en tegelijkertijd zo mysterieus en ongrijpbaar.

Breathing Colour is een oogstrelende tentoonstelling, maar ze had van mij zoveel groter mogen zijn, met meer invalshoeken, met meer verdieping door meer achtergrondinformatie te geven, en met meer of wellicht intensere belevingselementen. Ook een catalogus ontbreekt helaas. Daarmee heb ik het gevoel dat het onderwerp nét is aangeraakt. Op zeer fraaie, zeer subtiële en ook poëtische wijze, dat wel. Maar Hella Jongerius zou van mij meer podium mogen krijgen.

Yna van der Meulen

Nog tot en met 12 augustus: *Hella Jongerius – Breathing Colour*, Museum Boijmans Van Beuningen, Museumpark 18-20, 3015 CX Rotterdam, 010 4419400. Open: dinsdag tot en met zondag van 11.00 tot 17.00 uur.

Metamerisme ▼ ►

My Nature

Galerie Terra Delft laat deze zomer werk zien van Katharine Morling. U heeft eerder over haar kunnen lezen in de kleine K (K24). Ze voegt in haar nieuwe werk steeds meer kleur toe, wat het schilderachtige aspect ervan versterkt.

Katharine Morling startte haar carrière met het maken van geglazuurde majolica, maar was er niet gelukkig mee: op deze wijze, ingebed in de traditie, zag ze zichzelf niet als kunstenaar. In 2007 op het Royal College of Art, MA Glass and Ceramics ontdekte ze hoe ze wilde werken: tekenen werd belangrijk.

Haar werk veranderde compleet toen ze begon met haar, soms levensgrote, zwart-witte stukken. Deze stukken beginnen als een schets, die ze vertaalt in 3D. Ze noemt zichzelf een driedimensionaal mens: ze wil er omheen kunnen lopen, het van alle kanten bekijken. De objecten blijven ongeglazuurd, omdat ze houdt van de onzekerheid die dat oproept: mensen zijn niet gewend aan ongeglazuurde witte klei. Men wil het aanraken, voelen of het misschien papier is. Het geeft een extra dimensie aan de objecten. Met zwart geeft ze contouren aan en voegt eigenzinnige grafische details toe.

Haar inspiratie haalt ze uit objecten van het alledaagse leven en uit haar wandelingen over antiekmarkten. Ook de natuur, met name bloemen en vlinders, speelt een belangrijke rol. Stillevenen plaatst ze in oude houten doosjes, maar ook wel in heel fraaie mahoniehouten vitrinekastjes; het matte witte porselein met de donkere contouren contrasteert prachtig met het glanzende hout. Gekleurde kwasten symboliseren haar zoeken naar nieuwe mogelijkheden. Origineel en met een knipoog naar het surreële, heeft het de kunstenaar ruime internationale erkenning opgeleverd.

***t/m 12 augustus - Galerie Terra Delft
Nieuwstraat 7, 2611 HK Delft***

***Open: woensdag t/m vrijdag 11 - 18
zaterdag 11 - 17, 1e zondag v/d mnd 13 - 17***

Johan Tahon, *Monk*, 2016-2017, geglazuurde keramiek, hoogte +/- 160 cm. Foto: G.J. van Rooij

Johan Tahon: Monk

Op de tweede verdieping van het Prinsessehof is het figuratieve werk van de toonaangevende Vlaamse beeldhouwer Johan Tahon (1965) te zien. De kunstenaar toont contemplatieve figuren en *albarelli* (apothekerspotten), aangevuld met kleinsculptuur, atelierschetsen en studiemateriaal. Het is Tahons eerste museale solotentoonstelling met keramisch werk.

t/m 25 november
Keramiekmuseum Prinsessehof
Grote Kerkstraat 11
8911 DZ Leeuwarden
Open: dinsdag t/m zondag 11 - 17

lees
meer

Drie tafelklokken. Voor: Plateelfabriek Rozenburg, Den Haag, 1897. Gemeentemuseum Den Haag. Midden: Wed. Brantjes & Co, Purmerend, circa 1900. Collectie Meentwijk. Achter: Plateelbakkerij Zuid-Holland, Gouda, circa 1900, Keramiekmuseum Prinsessehof

Made in Holland

Vanaf 2 juni presenteert Keramiekmuseum Prinsessehof in Leeuwarden een spraakmakende tentoonstelling over vier Nederlandse succesverhalen: Delfts blauw, Maastrichts aardewerk, art-nouveauseramik en Dutch Design. Geïnspireerd door buitenlandse technieken en stijlen wisten fabrikanten telkens weer tot nieuwe producten te komen en deze succesvol te maken. Imposante bloempiramides, kleurrijk boerenbont, populair Gouds plateel en het eigentijdse servies van Scholten & Baijings vertellen hoe Nederland een wereldspeler werd op het gebied van keramiek.

t/m 30 juni 2019
Keramiekmuseum Prinsessehof
Grote Kerkstraat 11
8911 DZ Leeuwarden
Open: dinsdag t/m zondag 11 - 17

lees
meer

Tattoo & Ceramics

Tattoo artists en keramisten hebben veel gemeen. Beide beoefenen ze eeuwenoude ambachten. Van Europa tot Azië zijn tatoeages én keramiek hooggewaardeerde kunstvormen. Ze hebben meer overeenkomsten dan je denkt. Een foutje is snel gemaakt en moeilijk te corrigeren, soms zelfs onmogelijk. Tatoeages zijn in principe voor altijd, en dat geldt eigenlijk ook voor keramiek. Beide worden een heel leven lang gekoesterd.

Tattoo & Ceramics brengt deze twee ambachten samen. Toonaangevende tattoo artists werken met een nieuwe ondergrond: porselein. Ze passen hun expertise toe bij het bewerken van een aantal serviezen. De resultaten zijn vanaf 2 juni 2018 te zien in Keramiekmuseum Princessehof.

t/m 28 oktober
Keramiekmuseum Princessehof
Grote Kerkstraat 11
8911 DZ Leeuwarden
Open: dinsdag t/m zondag 11 - 17

lees
meer

Floris Wubben, Pressed Ceramic Vases, made from stoneware, 2012

Design#3

In deze solotentoonstelling presenteert ontwerper Floris Wubben (1983) zijn nieuwe werken, die gemaakt zijn met een zelfontworpen machine. Door kracht uit te oefenen op de machine, drukt Wubben zijn stempel op het eindresultaat en is ieder object uniek. De ontwerper geeft vorm aan functionele objecten die door zijn artistieke behandeling meer doen denken aan sculpturen dan aan design.

t/m 25 november
Keramiekmuseum Princessehof
Grote Kerkstraat 11
8911 DZ Leeuwarden
Open: dinsdag t/m zondag 11 - 17

lees
meer

Rob van Bergen

De borstbeelden van Rob van Bergen onderscheiden zich door de combinatie van ongeglazuurde witte klei met andere materialen. Hij verwerkt onder andere gedroogde blaadjes, zaden, zijde, knopen, galon, touw en gebruiksvoorwerpen van textiel uit Oezbekistan. Van Bergen boetseert graag terug in de tijd. Hij laat zich inspireren door dat wat hij mooi vindt zoals de renaissance, opera en kostuumfilms. Hij maakt daarom zowel verstilde en ingekeerde beelden met een neutrale uitdrukking, als beelden met een uitgesproken en soms uitbundige mimiek en kleding. Het is een samenbrengen van alle gebruikte materialen en technieken van dertig jaar kunstenaarschap.

t/m 10 september

Museum Hindeloopen

Dijkweg 1

8713 KD Hindeloopen

Open: maandag t/m zaterdag 11 - 17

zondag 13.30 - 17

lees
meer

Johan Creten - Naked Roots

Met de tentoonstelling *Naked Roots* toont Museum Beelden aan Zee de eerste Nederlandse solotentoonstelling van Johan Creten. Zijn beelden zijn fraai om te zien, maar hun betekenis gaat niet altijd over rozen. Machtsverhoudingen, seksuele discriminatie en sociaal-politieke problemen zijn thema's die veelal verborgen zitten achter de schoonheid van Cretens werk. Zijn sculpturen bevinden zich in een wereld tussen erotische dromen en brute lichamelijkeheid. Bronzen, keramiek gehuld in glanzend goud of felgekleurd glazuur en enkele historische kunstobjecten uit Cretens eigen collectie veranderen het museum in een zinnenprikkelende Wunderkammer.

t/m 23 september

Museum Beelden aan Zee

Harteveltstraat 1

2586 EL Den Haag

Open: dinsdag t/m zondag 10 - 17

lees
meer

Homo et bestia

Wie regelmatig het atelier van Saskia Pfaeltzer betreedt, ziet Chinese mannen op paarden uit karton gesneden, wilde tijgers met inkt getekend, schapen- en vogelkoppen op vazen. Pfaeltzer heeft iets met dieren. En vertelt met haar sculpturen in keramiek en brons verhalen waar mens en dier een grote rol in spelen. Haar sculpturen zijn fantasierijk en bevatten vaak referenties aan oude beschavingen. Figuratie is de rode draad in haar oeuvre. De beelden ogen realistisch, maar zijn niet naar de werkelijkheid gemodelleerd. Mens- en dierfiguren hebben gemeen dat zij een overtuigende harmonie van beweging en rust, tragiek en humor, ritme en verstillings uitstralen.

t/m 4 augustus

SBK Amsterdam Noord

Kunstuitleen & Galerie 3

Asterweg 1a

1031 HL Amsterdam

Open: woensdag t/m vrijdag 11 - 17

zaterdag 10 - 17

lees
meer

2e Porselein Biënnale/Meissen

In de Albrechtsburch Meissen vindt voor de tweede maal de Internationale Porselein Biënnale/Meissen plaats. De historische burcht op de slotberg van Meissen, waar in 1710 na de ontdekking van het witte goud, de eerste porseleinfabriek van Europa werd gevestigd, wordt gedurende enkele maanden een toonkamer voor hedendaagse porseleinkunst uit Saksen, Duitsland, Europa en de wereld, aldus de website van de biënnale. Van de 31 geselecteerde kunstenaars noemen we hier uit Nederland: Marie-Josée Comello, Maria ten Kortenaar en Tineke van Gils, en uit België: Guy Van Leemput.

Op 12 augustus om 14.00 uur wordt de 2e Porselein Biënnale/Meissen geopend in aanwezigheid van veel van de kunstenaars. In de volgende editie van de kleine K vindt u meer informatie en foto's.

12 augustus t/m 4 november

Albrechtsburg Meissen

Domplatz 1

01662 Meissen, Duitsland

Open: dagelijks 10-18

lees
meer

Beating around the Bush, installation view Johan Tahon, foto Peter Cox

Wir überleben das Licht

In deze tentoonstelling zijn nieuwe en bestaande werken van Johan Tahon (Menen, België, 1965) te zien. Zijn monumentale sculpturen zijn opgebouwd uit een combinatie van verschillende materialen: gips met keramiek, keramiek met brons, brons met gips. Tahon houdt van de combinatie van tastbaarheid en spiritualiteit, voor hem is die verbinding een noodzakelijke volledigheid.

De Duitse zanger en dichter Till Lindemann, bekend als frontman van de band Rammstein, schreef vijf gedichten geïnspireerd door Tahons werk, die eveneens een plek zullen krijgen in Tahons tentoonstelling in het Bonnefantenmuseum.

t/m 2 december
Bonnefantenmuseum
Avenue Ceramique 250
6221 KX Maastricht
Open: dinsdag t/m zondag 11 - 17

lees
meer

Kunst en vakmanschap

Etsen, beeldhouwen en pottenbakken vergen een grote mate van vakmanschap. Het werk van Gert de Rijk, Sofie Hupkens en Reinder Homan munten hierin uit.

Gert de Rijk, overleden in 2009, was een veelzijdig keramist oftewel pottenbakker zoals hij zichzelf noemde. Zijn werk laat zich niet onder één noemer vangen. In de loop der jaren ontwikkelde hij een eigen stijl en techniek met vormen en glazuren. Hij maakte zowel gedraaide als met de hand gemaakte vormen die in latere jaren uitbundig beschilderd werden met pigmenten.

De etsen van Reinder Homan zijn een afspiegeling van de natuur. Reinder heeft liefde en respect voor de natuur en weet deze op een uiterst minutieuze wijze vorm te geven. Zo worden bomen, beekdalen, bloemen en bermen een gedroomde werkelijkheid.

Het werk van Sofie Hupkens, beeldhouwer, wordt sterk bepaald door de wisselwerking van haar zuivere waarneming en de essentie van de dingen. De mens staat veelal centraal in haar bronzen beelden, die niet te vatten zijn onder figuratief of abstract: het is een combinatie van beiden.

29 juli t/m 9 september
Galerie del Campo
Drijberseweg 12
9418 PW Wijster
Open: zaterdag en zondag 13 - 17

lees
meer

Geert Lap

Museum Boijmans Van Beuningen laat een presentatie zien van de recent overleden keramist Geert Lap. Het zijn werken uit eigen collectie. Lap (1951–2017) volgt zijn opleiding grotendeels aan de Rietveld Academie in Amsterdam onder leiding van de keramist Jan van der Vaart. Hij studeert af met de gerenommeerde keramisten Babs Haenen, Barbara Nanning en Irene Vonck. Hoewel elke keramist zijn eigen pad volgt, is het werk van Lap niet in een trend of tijdgeest te plaatsen en neemt het een bijzondere plek in de keramiekgeschiedenis in. Zijn werk straalt een ongekennde sereniteit, eenvoud en harmonie uit. In zijn werk streeft hij een uitzonderlijke perfectie na. De vorm die hij in gedachten heeft, moet precies zo uitgevoerd worden. Het resultaat telt en niets wordt aan het toeval overgelaten. In het werk versterkt de juiste kleur de vorm. In zijn streven naar perfectie ontwikkelt hij een eigen vocabulaire en kleursysteem. Het werk *Kleurendriehoek*, te zien in de tentoonstelling, is dan ook een van de belangrijkste werken uit zijn oeuvre.

t/m 13 januari 2019
Museum Boijmans Van Beuningen
Museumpark 18-20
3015 CX Rotterdam
Open: dinsdag t/m zondag 11 - 17

lees
meer

Zomerexpositie

In een Engelse tuin van zeven hectare met grote gazons, kleine intieme tuinen, zeven vijvers, bospaden, allerlei bijzondere bomen en planten, tonen elke zomer meer dan 30 kunstenaars hun mooiste werken. Grote beelden in de open ruimtes, kleinere beelden in de meer verscholen delen van de tuin. Het aanbod van de kunst is breed, diverse materialen, abstract en figuratief, lichtvoetig en contemplatief. Bankjes om uit te rusten, voor een goed gesprek of om je heen te kijken.

In de galerie zijn kleinere beelden, keramiek, schilderijen en sieraden te zien.

t/m 30 september
Beelden in Gees
Schaapveensweg 16
7863 TE Gees

Open: juni en september: woensdag t/m
zondag 12 - 17; juli en augustus:
dinsdag t/m zondag 11 - 17

lees
meer

Kleipers

Brigitte Reuter

'Goed gezouten' is het werk van Brigitte Reuter, gebakken in een gasoven onder toevoeging van zout, een speciale techniek die in de 13e eeuw tot ontwikkeling kwam. In de oven ontvouwt zich een mysterieus chemisch proces in de zinderende hitte van het vuur. Het transformeert de klei tot keramisch object – en poeders, oxides en zout tot een glazuur.

Deze objecten sporen aan na te denken over de voortdurende verandering van materie. Brigitte Reuter streeft in haar werk naar harmonie tussen vorm, structuur, materiaal en kleur.

12 augustus t/m 22 september

Galerie Theemaas

Karel Doormanstraat 469

3012 GH Rotterdam

Open: dinsdag t/m zaterdag 9 - 17.30

zondag 12 - 17

lees
meer

Petra van den Bos

Vissenschalen, vispotjes, ovenschalen en meer keramisch werk uit de zoutoven voor in uw keukenoven.

De draaischijf staat meestal aan de basis van het werk van Petra; zowel de vormen als de huid nodigen haar daarna uit tot het aanbrengen van verandering, maar de gebruiksfunctie blijft belangrijk.

De decoraties door schilderingen met penseel en ringeloor liggen vaak dicht bij de veelzijdige vormen die ze tegenkomt in de natuur. Textuur en reliëf zorgen voor levendigheid en licht. De zoutstook zorgt voor een hechte en bijzondere huid.

t/m 11 augustus

Galerie Theemaas

Karel Doormanstraat 469

3012 GH Rotterdam

Open: dinsdag t/m zaterdag 9 - 17.30

zondag 12 - 17

lees
meer

Kleistof

De Tiendschuur laat textiele én keramische kunst zien: Naai-, brei-, weef- en ander keramisch handwerk.

'Handwerken met klei' staat centraal in de nieuwe expositie in Keramiekcentrum Tiendschuur Tegelen. Eigenlijk is elk ambacht en praktisch elke beeldende kunstvorm handwerk. Een aantal keramisten doen het als het ware dubbel. Zij werken met klei én zij doen dat op zo'n manier dat het heel sterk aan het 'textiele' handwerken doet denken. Deze kunstenaars spelen in op de comeback van naaien, haken, breien en zelfs macrameeën. Ze zijn afkomstig uit veel verschillende landen, maar ze doen allemaal hetzelfde met de plooibare klei. Het resultaat is een verrassende en warme expositie die een heel nieuwe visie laat zien op het 'handwerken met klei'.

t/m 9 september
Keramiekcentrum Tiendschuur Tegelen
Kasteellaan 8
5932 AG Tegelen
Open: dinsdag t/m zondag 11 - 17

lees
meer

Nouveau Blue

Op 28 maart bestond Royal Delft 365 jaar en dat wordt het hele jaar door gevierd. Hoogtepunten van het jaar zijn o.a. de tentoonstelling *Nouveau Blue: van visie tot realisatie* en het schilderen van een Delfts blauw tegeltableau door 365 verschillende mensen gedurende het jaar. Naast deze activiteiten zijn er in 2018 allerlei andere festiviteiten.

Over de tentoonstelling: In de 19e eeuw werd door Royal Delft de fundering gelegd voor het aardewerk dat vandaag de dag door producenten over de hele wereld wordt gemaakt: het nieuwe Delfts blauwe aardewerk is geboren. Een aantal personen uit de geschiedenis van Royal Delft speelden hierin een hoofdrol. Leer deze bijzondere mannen en hun innovaties kennen door een bezoek te brengen aan deze inspirerende tentoonstelling.

t/m 30 september
Royal Delft
Rotterdamseweg 196
2628 AR Delft
Open: dagelijks 9 - 17

lees
meer

Hella Jongerius – Breathing Colour – The Colour Catcher, 2017, foto: Roel van Tour

Breathing Colour

Ontwerper Hella Jongerius presenteert, na vijftien jaar kleuronderzoek, een serie installaties die ons begrip van kleur en vorm verdiepen. Ze toont een verzameling speciaal ontworpen objecten die laten zien hoe de beleving van kleur en vorm wordt beïnvloed door het daglicht, dat verandert gedurende de ochtend, middag en avond. Daarbij selecteerde ze samen met kunstenaar Mathieu Meijers werken uit de collectie van Museum Boijmans Van Beuningen.

t/m 12 augustus
Museum Boijmans Van Beuningen
Museumpark 18-20
3015 CX Rotterdam
Open: dinsdag t/m zondag 11 - 17

lees
meer

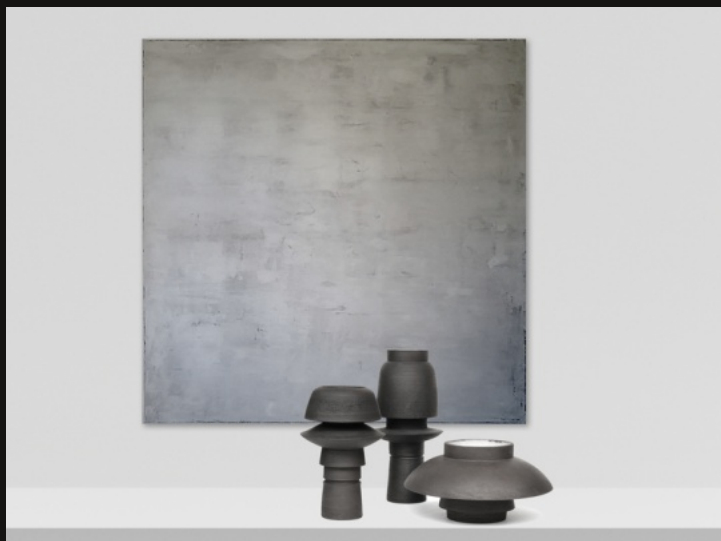
Dieke Venema

Voor deze eerste tentoonstelling van de Witte Olifanten op de nieuwe locatie is een jong talent uitgenodigd om met haar werk de voormalige smidsruimte te transformeren. Dieke Venema (Barneveld, 1990) werkt voor het maken van haar beelden het liefst met plastische, makkelijk te manipuleren materialen zoals klei. Haar beelden zijn abstract en robuust. Meer dan eens verwerkt ze bestaande voorwerpen in haar sculpturen, zoals een radio of een palet. Soms is het bijna louter een manier om iets overleefd te houden, zoals bij een groot beeld dat wordt gestut door een paal. Het voorwerp kan als sokkel werken. Maar altijd werkt het licht vervreemdend. Als contrast met de robuuste aanblik is er veel subtiels te beleven aan haar werk. De sporen van haar vingers toen ze het beeld maakte, de zachte glans van de terra sigillata waarmee sommige beelden zijn afgewerkt, staan voor een aandachtige en weloverwogen werkwijze van deze kunstenares, die zegt vooral intuïtief te werk te gaan.

28 juli t/m 28 oktober
SHC de Oude Stelmakerij
Dorpsstraat 32
9551 AE Sellinger
Open: dinsdag t/m zondag 14 - 16
zaterdag 10 - 16

lees
meer

Kleipers

Monochromatische zomer

Het werk van Markus Freidl (DE, 1973) wordt gekenmerkt door intensiteit en contrast van oppervlakken en contouren. Zijn sculpturale komvormen zijn perfect uitgebalanceerd en zowel de grootte als de vorm hebben een bijzondere ruimtelijke relatie. Afhankelijk van de technische mogelijkheden die het oorspronkelijke ontwerp vereist, kunnen de vormen worden opgebouwd of gedraaid. In plaats van ze te versieren, geeft hij de vaten een andere expressie door abstracte, gereduceerde elementen en een paar gecombineerde stereometrische basisvormen. 'Het bereiken van een dramatische vorm is voor mij belangrijker dan het effect van een glazuur.' Het doffe, donkere oppervlak van de zwarte klei ondersteunt de contouren in veel lichtsituaties. Hij geeft een sculpturale intrinsieke waarde aan elk stuk.

Julian Arnaud (FR, 1978), autodidactisch schilder en beeldhouwer, creëert zijn eigen universum op basis van een enkel gegeven: esthetiek. Door kunst te beschouwen als een onderzoekslaboratorium en geen grenzen te stellen aan het gebruik van materialen, speelt hij daarmee door zich aan te passen aan de beperkingen die zij hem opleggen.

t/m 12 augustus

Galerie Modern Shapes

Kloosterstraat 16

2000 Antwerpen, België

Open: donderdag t/m zondag 13 - 18

lees
meer

Clay

Onder de titel *Clay, le sculptural dans la céramique actuelle* is deze zomer een tentoonstelling te zien in de Orangerie in Bastogne (BE) met werk van Anne Brugini, Dialogist Kantor, Maen Florin, Coryse Kiriluk, Yves Malfliet en Coline Rosoux.

Keramik heeft sinds mensenheugenis menselijke activiteiten begeleid. Vanaf de eerste rauwe kom die onbedoeld in het vuur was gevallen en uitgehard was tot het keramische hitteschild dat de neus van ruimteschepen beschermde toen ze de atmosfeer binnenkwamen, bleef het technische principe hetzelfde: gebakken aarde... In deze tentoonstelling zijn kunstenaars uitgenodigd die uitsluitend met keramiek werken of die het onder andere gebruiken.

t/m 16 september

l'Orangerie, Espace d'art contemporain

30, rue Porte Haute (Parc Elisabeth)

6600 Bastogne, België

Open: donderdag t/m zondag 14 - 18

lees
meer

Katharine Morling: My Nature

Katharine Morling startte met het maken van ge-glazuurde majolica, maar was er niet gelukkig mee. Op het Royal College of Art ontdekte ze hoe ze wilde werken: tekenen werd belangrijk. Haar werk veranderde compleet toen ze begon met haar zwart-witte stukken. Die beginnen als een schets, die ze vertaalt in 3D. Ze wil er omheen kunnen lopen, van alle kanten bekijken. Ze blijven ongeglazuurd, omdat ze houdt van de onzekerheid die dat oproept. Mensen zijn er niet aan gewend. Men wil het aanraken, voelen of het misschien papier is. Met zwart geeft ze contouren aan en voegt eigenzinnige grafische details toe.

Inspiratie haalt ze uit het alledaagse leven en haar wandelingen over antiekmarkten. Ook de natuur speelt een belangrijke rol. Stillevenen plaatst ze in oude houten doosjes of fraaie mahoniehouten vitrinekastjes. Gekleurde kwasten symboliseren haar zoeken naar nieuwe mogelijkheden.

t/m 12 augustus
Galerie Terra Delft
Nieuwstraat 7, 2611 HK Delft
Open: woensdag t/m vrijdag 11 - 18
zaterdag 11 - 17
1e zondag v/d mnd 13 - 17

lees
meer

De hutkoffer

Keramisch Museum Goedewaagen laat bij toeval gevonden materiaal zien uit het Amsterdamse atelier van Bert Nienhuis, een van Nederlands bekende keramisten uit de eerste helft van de vorige eeuw. De tentoonstelling *De hutkoffer - een unieke keramiekvondst, proeven uit het atelier van Bert Nienhuis, 1873-1960* laat niet alleen zijn proeven zien, maar ook zijn handgeschreven aantekeningen. Het museum, dat al sinds zijn stichting onderzoek doet naar Nienhuis' werk, kreeg recentelijk een eenmalige collectie atelierproeven overgedragen. Deze collectie lag 37 jaar opgeslagen op een zolder. Ze was waarschijnlijk op grond van kleine gebreken door Nienhuis zelf uitgesorteerd. Ze had beslist ook een bewaarbestemming, gezien het feit dat zich in de koffer ook een doos met persoonlijke familiebescheiden bevond. Voor de museumstaf is de nieuwe aanwinst een reden te over om beginnend met deze expositie verdere research te gaan doen. Dit ook in de wetenschap dat Nienhuis' schriftjes met keramisch-technische aantekeningen bewaard zijn gebleven en dat de te dateren stukken vergeleken kunnen worden met Nienhuis' eigen notities.

t/m 14 oktober
Keramisch Museum Goedewaagen
Glaslaan 29
9521 GG Nieuw-Buinen
Open: maandag t/m vrijdag 10 - 16
zaterdag en zondag 13 - 17

lees
meer

Nadjezda van Ittersum

Buitenplaats De blauwe Meije
Meije 300, 3474 MD Zegveld,
t/m 31 augustus

o.a. Joop Houthuijzen

Galerie Huis ter Heide, Norgervaart 10a
9336 TE Huis ter Heide
t/m 26 augustus

o.a. Peggy Wauters

Light Cube Art Gallery
St-Martensstraat 12, 9600 Ronse (BE)
t/m 26 augustus

Een lust voor het oog

Museum Boijmans Van Beuningen
Museumpark 18-20, 3015 CX Rotterdam
t/m 13 januari 2019

o.a. Benno Premesla

Design Museum Den Bosch
De Mortel 4, 5200 AA Den Bosch
t/m 30 september

Keramiek in het park

Nicolaaspark, Zoetermeer
19 augustus 11-17

**Eindexamenwerk van de
Nederlandse Keramiekopleiding**

Museum Gouda, Achter de Kerk 14
2801 JX Gouda - t/m 7 oktober

**Keramiek weer in opkomst: lees het
artikel in The Guardian****Armando retrospectief**

Museum Beelden aan Zee eert de onlangs overleden kunstenaar Armando (1929-2018) met de tentoonstelling *Armando Lichthof*. Getoond worden de beelden die het museum de afgelopen twintig jaar heeft verzameld. In zijn sculpturen hanteerde Armando een eigenzinnige beeldtaal van grote vormen met een zeer expressieve huid. De thematiek in zijn werk ging over ver-gankelijkheid, herinnering en melancholie, maar ook over oorlog, schuld, daders en slachtoffers. De beelden vertonen een mengeling van de authenticiteit van een onbevungen kind en het besef dat de mens tot alle slechts in staat is. Het geeft ze een vreemde aanwezigheid.

t/m eind 2018

Museum Beelden aan Zee

Harteveldstraat 1, 2586 EL Den Haag

Open: dinsdag t/m zondag 10 - 17 uur

lees
meer

Kleipers

Maarten Baas

Design Museum Gent
Jan Breydelstraat 5, 9000 Gent (BE)
t/m 30 september

Zomerexpositie

Beeldentuin Witharen, Witharenweg 24
7738 PG Witharen
t/m 30 september

De Porseleinfabriek boven water

Kasteel-Museum Sypesteijn, Nieuw-
Loosdrechtsedijk 150, 1231 LC Loosdrecht
t/m 28 oktober

Françoise Pétrovitch

Keramis, 1 Place des Fours-Bouteilles
7100 La Louvière (BE)
t/m 16 september

o.a. Hermien Buytendijk

Galerie Bonnard, Berg 9, 5671 CA Nuenen
t/m 26 augustus

o.a. Hermien Buytendijk

Museum Møhlmann, Westersingel 102-104
9901 GK Appingedam
t/m 16 september

Benieuwd? Bestel nu de nieuwe grote K. Deel 2
is verschenen! Klik hier voor de webshop op
dekleinek.nl

Diverse keramisten

Dynamische Keramiekwinkel
Kleine Hoogstraat 9, Leeuwarden
t/m 25 augustus

Noord-Nederlandse Glas- en Keramiekdagen

Keramiektuinen Galerie Harwi, Kanaalstraat 9
7858 TE Eeserveen - 1/2 september 11- 17

Aankondiging melden voor KleiPers?

Stuur tekst, hoge resolutie afbeelding van een
keramisch werk, plaats- en periodegegevens
naar [de kleine K](mailto:de.kleine.K)

Gisèle Buthod-Garçon

Keramis, 1 Place des Fours-Bouteilles
7100 La Louvière (BE)
t/m 2 september

o.a. Barbara Nanning

True Beauty, Stedelijk Museum Breda
t/m 19 augustus

Keramiek in beeld

De Kunsttuin, Hospitaallaan 19
9341 AG Veenhuizen
t/m 16 september

o.a. Hans Meeuwssen

Kempro, Dr. Ruttenpark 10
6029 TK Sterksel
t/m 20 augustus

Keramiekroute

van St. Agathaplein en eindigt bij Royal Delft
Delft
doorlopend

Keramiktage Oldenburg

3 t/m 5 augustus

Chris Lannooy

Streekmuseum De Meestof, Bierensstraat 6
4697 GE Sint-Annaland
t/m 1 november

Mendini - 100% Make-Up

Gemeentemuseum, Stadhouderslaan 41
2517 HV Den Haag
t/m 29 augustus

o.a. Hugo Meert

Site du Grand-Hornu, Rue Sainte-Louise 82
7301 Hornu (BE)
1 juli t/m 31 oktober

Klik hier voor nog meer informatie
over tentoonstellingen, markten,
symposia en dergelijke

In Memoriam

Armando

Hij werd in 1929 in Amsterdam geboren onder de naam Herman Dirk van Dodeweerd, maar uiteraard is hij beter bekend onder de naam Armando. 1 juli van dit jaar overleed hij op 88-jarige leeftijd in Berlijn-Potsdam, waar hij een deel van het jaar woonde en werkte.

Armando was een grenzeloos veelzijdig kunstenaar. Hij uitte zich op vele manieren, onder meer als schilder, beeldhouwer, dichter, schrijver, journalist, acteur, televisie- en theatermaker, en als violist met het Armando Kwartet en het zigeunerorkest van Tata Mirando. Zijn werk ging over vergankelijkheid, herinnering en melancholie, maar ook over schuld, daders en slachtoffers. Veel is terug te voeren op zijn oorlogservaringen: als kind woonde hij vlakbij het beruchte kamp Amersfoort, waar – vaak duidelijk hoorbaar – allerlei verschikkingen plaatsvonden, terwijl het leven erbuiten gewoon doorging. *Het schuldige landschap* noemde hij het later. In de jaren zeventig en tachtig maakte hij – samen met Cherry Duyns – de absurdistische serie *Herenleed*. Het was een van de uitingen die zijn wat lichtere kant toonde.

In 2004 maakte hij kennis met keramiek in het atelier van Arja van den Berg. Zoals met veel dingen die – als bij toeval – op zijn pad kwamen en zijn interesse wekten. Aanvankelijk maakte zij zijn schalen, waarop Armando ze op zijn geheel eigen wijze beschilderde met door haar aangemaakte glazuren. Op uitnodiging van Keramiekmuseum Princessehof in Leeuwarden had hij er in 2011 een solotentoonstelling en verruilde hij de schalen voor monumentale vazen, deze keer vervaardigd door Norman Trapman. Het hele proces werd vastgelegd in de film *Het ontembare vuur*.

Armando was niet alleen een veelzijdig kunstenaar, hij was ook tomeloos energiek, altijd aan het werk, bijna tot het laatste toe.

Het leed van de kunstenaar wist hij als geen ander te verwoorden: 'Kunstenaars lijden aan de tijd. Aan de vergankelijkheid. Ze gaan het gevecht met de eeuwigheid aan, terwijl ze weten dat ze dit

gevecht zullen verliezen ondanks kortstondige overwinningen. Laat ze maar hun gang gaan, ze weten niet beter.' (*De haperende schepping*, 2003)

Yna van der Meulen

De inspiratie website: de blik op de wereld van de keramiek

en... actueel nieuws op de
Facebookpagina

Nog meer publicaties over inspiratie en knowhow

Colofon

De kleine K

Dit onafhankelijke digitale keramiekmagazine biedt inspiratie en knowhow over keramiek. Voor amateurs en professionals. Onafhankelijk, met informatie waar u wat mee kunt.

Uitgever

Stichting k+K, secretariaat: Montpalach,
F-82140 Saint-Antonin Noble Val
deKleineK.nl,
inspiratie@ceramic.nl.

Publicatie

De kleine K verschijnt in principe op de laatste vrijdag van elke maand. Het aantal pagina's is variabel. Niet meer dan een derde van het aantal pagina's is gewijd aan advertenties.

Abonnementen

kunnen alleen online afgesloten worden. Aanmelden kan [hier](#). Wijzigen en opzeggen kan via de link in de mail, die bij aanmelding werd toegestuurd; u vindt de link ook in de mail die elke maand het verschijnen van een nieuw nummer aankondigt. Abonnementen lopen van het eerste nummer na aanmelding tot en met het laatste nummer voor opzegging.

Een aantal oudere nummers kan gratis van de website gedownload worden.

Prijs

Dit magazine is gratis. Advertenties en donaties houden het zo.

Adverteren

De tarieven zijn aantrekkelijk. Op de [tarievenkaart](#) vindt u ook informatie over aanleverspecificaties, kortingen en dergelijke. Verdere informatie kunt u [aanvragen](#). Door te adverteren sponsort u *de kleine K* en werkt u mee aan continuïteit.

Geïnspireerd?

Investeer in verrijking van de keramiekwereld en houd *de kleine K* gratis. Dat kan door [vriend](#) te worden, te doneren of te adverteren. Elke donatie is welkom. Maak een bedrag over naar IBAN NL68INGB0007343733 t.n.v. Stichting k+K.

Inhoud

Samenstelling en grafische vormgeving, teksten (tenzij anders aangegeven): Mels Boom. Foto-verantwoording: als door kunstenaars geleverd. Aan deze uitgave droegen bij: Lucia Fransen, Elvira Groenewoud, Malene Hartmann Rasmussen, Sander Hendriks, Yna van der Meulen, Barbara Röling en Katie Spragg.

Kopij

Werk mee aan een volgende uitgave! Kopij kan, alleen in digitale vorm, altijd ingeleverd worden bij inspiratie@ceramic.nl. Beeldmateriaal moet van voldoende resolutie zijn (minstens 1500 x 2500 pixels, niet gecomprimeerd) en vrij van rechten. De inzender van tekst en beeldmateriaal vrijwaart de uitgever voor aanspraken van derden. Teksten en afbeeldingen kunnen bewerkt worden.

Het maken van keramiek is niet altijd zonder risico's; goede voorbereiding en kennis terzake is noodzakelijk. De informatie in deze uitgave is met zorg samengesteld, maar de samenstellers kunnen niet aansprakelijk gesteld worden voor de juistheid ervan.

© Alle rechten voorbehouden. Teksten en afbeeldingen in deze uitgave zijn beschermd tegen kopiëren. Het opheffen van deze bescherming is niet toegestaan. Printen voor eigen gebruik, kopiëren van de integrale uitgave en het doorgeven daarvan mogen wel.

[inspiratie website](#) | [contact](#) | [gratis abonnement](#)

[Download](#) verschenen nummers.

Bezoek de [Facebookpagina](#) met actueel nieuws of het [forum](#) voor vragen en opmerkingen.

